

T.C.
KÜTAHYA SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**ERGENLERDE ALGILANAN EBEVEYN TUTUMU, AKILLI
TELEFON KULLANIMI VE SOSYAL KAYGI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Mustafa BELLİ

Hemşirelik Programı
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Emel SEZİCİ

KÜTAHYA

2018

ONAY SAYFASI

Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne;
Bu çalışma jürimiz tarafından Hemşirelik Programında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

(Tarih: 04/07/2018)

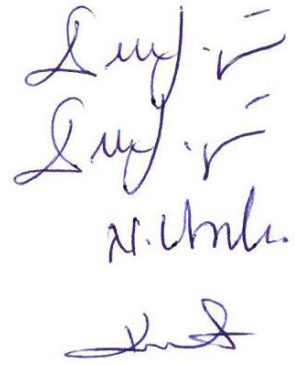
Jüri Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Emel SEZİCİ

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Emel SEZİCİ

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Nevin USLU

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Kevser KARACABAY

İmzalar

ONAY:

Bu tez Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Tezimin oluşturulmasında, sonuçların yorumlanmasında ve içeriğinin düzenlenmesinde akademik bilgi ve tecrübeleriyle bana yol gösteren danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Emel SEZİCİ 'ye,

Tez aşamasında, sağladığı imkanlardan ve gösterdiği kolaylıklardan dolayı minnet duyduğum kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Nevin USLU 'ya,

Çalışmaya katılmayı kabul eden, değerli zamanlarını bana ayıran, gösterdikleri hoşgörü ve özverilerle tezimde büyük öneme sahip olan, lise müdürlerine, öğretmenlere, öğrencilere ve ailelerine teşekkür ederim.

ÖZET

Belli, M. Ergenlerde Algılanan Ebeveyn Tutumu, Akıllı Telefon Kullanımı ve Sosyal Kaygı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Hemşirelik Programı Yüksek Lisans Tezi, Kütahya. 2018. Bu araştırmada; ergenlerde algılanan ebeveyn tutumu, akıllı telefon kullanımı ve sosyal kaygı düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini, Burdur İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı merkez ilçesinde öğrenim gören 9.,10.,11.,12. sınıflardaki 510 ergen oluşturmaktadır. Kesitsel ve tanımlayıcı tipteki bu araştırmada veriler; “Sosyo-Demografik Bilgi Formu”, “Anne-Baba Tutum Ölçeği”, “Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Formu” ve “Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği” ile toplanmıştır. Veriler, frekans ve medyan (25-75 persentil) olarak ifade edilmiştir. Verilerin normallığı Shapiro-Wilk testi, histogram ve Q-Q grafikleri ile değerlendirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde Ki-kare, Mann-Whitney U, Kruskal Wallis, Benferroni düzeltilmeli Dum testi ve Spearman’s Korelasyon testleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre; ergenlerin yaş ortalaması 16.0 ± 1.12 olduğu, % 53.3’ünün kız, %58.4’ünün 1 kardeşi olduğu, % 27.8’inin 9. sınıfta öğrenim görmekte olduğu, %83.7’sinin çekirdek aileye sahip olduğu, % 59.0’unun gelir durumunu gelir gidere eşit olarak algıladığı, %45.1’inin annelerinin ilköğretim, babalarının ise % 33.5’inin üniversite mezunu olduğu belirlenmiştir. Araştırmada ergenlerin %50 si 3 saatten fazla akıllı telefon kullanmaktadır. Kullanım amaçları arasında çoğunlukla sosyal ağ kullanmak ve arkadaşlarıyla görüşmek yer almaktadır. Ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları ile cinsiyet, okul türü, öğrenim gördükleri sınıf ve yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Ancak kardeş sayısı, aile yapısı, gelir durumu, anne-baba eğitim düzeyleri ve akıllı telefon kullanım süreleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$). Her üç lisede de algılanan ebeveyn tutumu demokratik olmakla birlikte özel lisede okuyanlarda ihmalkar, anadolu lisesinde okuyanlarda otoriter, mesleki ve teknik anadolu lisesinde okuyan ergenlerde ise hoşgörülü tutum ön plana çıkmaktadır. Ergenlerin akıllı telefon bağımlılıkları ile günlük akıllı telefon kullanım süresi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Cinsiyet, öğrenim gördükleri sınıf, kardeş sayısı, gelir durumu, anne-baba eğitim düzeyi ve aile yapısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$). Akıllı telefonlarını 5 saatten fazla kullanan ergenlerin, 1 saatten az kullanan ergenlere göre daha yüksek düzeyde bağımlı olduğu belirlenmiştir. Ergenlerin sosyal kaygı puanları ile öğrenim gördükleri sınıf, gelir durumları ve anne eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülürken ($p<0.05$), cinsiyet, kardeş sayısı, baba eğitim düzeyi, aile yapısı ve günlük akıllı telefon kullanım süresi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($p>0.05$). Ergenlerin öğrenim gördükleri sınıf, gelir durumları ve anne eğitim düzeyi arttıkça sosyal kaygı düzeyleri azalmaktadır. Ergenlerin akıllı telefon bağımlılıkları ile sosyal kaygı düzeyleri arasında ise pozitif yönde zayıf bir ilişki ($rho=0.051$) bulunmakla birlikte bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p=0.248$).

Anahtar kelimeler: Ergen, Ebeveyn tutumu, Akıllı telefon bağımlılığı, Sosyal kaygı

ABSTRACT

Belli, M. An Examination of the Association between Perceived Parental Attitude, Smartphone Use and Social Anxiety among Adolescents. Kütahya Health Sciences University Graduate Institute, Nursing Program Master's Thesis, Kütahya. 2018. In this study, the association between perceived parental attitude, smartphone use and social anxiety among adolescents is examined. Sample of the study consists of 510 adolescents studying at the 9th, 10th, 11th and 12th grades of high schools in the Central District affiliated to the Burdur Provincial Directorate for National Education. In this descriptive and cross-sectional study, data were collected through the "Socio-demographic Information Form", "Smartphone Addiction Scale-Short Form" and "Social Anxiety Scale for Adolescents." Data were described as frequencies and median (25-75 percentile). Normality of the data was assessed through the Wilk Shapiro test, histogram and Q-Q Plots. Chi-Squared, Mann-Whitney U, Kruskal Wallis, Bonferroni corrected Sum test and Spearman's correlation were used in data analysis. According to the findings of the study, it was determined that the average age of the adolescents is 16.0 ± 1.12 , 53.3% of the sample is female, 58.4% have 1 sibling, 27.8% are 9th graders, 83.7% have nuclear family, 59% perceive their income status as income is equal to expenses, 45.1% have primary school graduate mothers and 33.5% have university graduate fathers. The study revealed that 50% of the adolescents use smartphones more than 3 hours a day. Social networking and communication with peers are the primary purposes for using smartphones. Statistically significant ($p < 0.05$) differences were found between the adolescents' perceived parental attitude according to their gender, school type, grade, and age. Nevertheless, no significant difference ($p > 0.05$) was found in terms of number of siblings, family structure, income status, parents' level of education, and smartphone use time. Despite the perceived parental attitude is democratic in all three high school types, negligent attitude comes forward among adolescents who are students of private schools, authoritarian attitude comes forward among students of Anatolian high schools and tolerant attitude comes forward among students of vocational and technical high schools. A statistically significant ($p < 0.05$) difference was found between the adolescents' smartphone addiction and daily smart phone use time. No statistically significant ($p > 0.05$) difference was found between gender, grade, number of siblings, income status, parent's level of education and family structure. It was found that the adolescents who use their smartphones more than 5 hours a day are more addictive than the adolescents who use their smart phones less than 1 hour. While statistically significant ($p < 0.05$) differences were found in adolescents' social anxiety scores according to grade, income status and mother's level of education, no statistically significant ($p > 0.05$) difference was found in terms of gender, number of siblings, father's level of education, family structure, and daily smartphone use time. Adolescents' level of social anxiety decreases as their school year, income status and mothers' level of education increase. On the other hand, while there is a positive association ($\rho = 0.051$) between adolescents' smartphone addiction and their level of social anxiety, this association is not statistically significant ($p = 0.248$).

Key Words: Adolescent, Parental Attitude, Smartphone Addiction, Social Anxiety

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ONAY SAYFASI	
TEŞEKKÜR	IV
ÖZET	V
SİMGELER VE KISALTMALAR	IX
ŞEKİLLER.....	X
TABLolar.....	XI
1. GİRİŞ	1
1.1. Problemin Tanımı ve Önemi.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	2
2.GENEL BİLGİLER.....	3
2.1. Ergenlik Dönemi ve Psikososyal Özellikleri	3
2.1.1. Erken Ergenlik Dönemi	3
2.1.2. Orta Ergenlik Dönemi.....	4
2.1.3. Geç Ergenlik Dönemi.....	5
2.2. Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Tutumları	6
2.2.1. Demokratik Ebeveyn Tutumu.....	7
2.2.2. İhmalkar Ebeveyn Tutumu.....	8
2.2.3. Otoriter Ebeveyn Tutumu	9
2.2.4. Hoşgörülü Ebeveyn Tutumu	11
2.3. Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Çocukun Sosyal Gelişimine Etkisi	12
2.4. Sosyal Kaygının Tanımı	12
2.4.1. Ergenlik Dönemi ve Sosyal Kaygı.....	14
2.5. Akıllı Telefon Kullanımı.....	15
2.5.1. Sosyal Kaygı ve Akıllı Telefon Kullanımı İlişkisi.....	16
2.5.2. Ebeveyn Tutumları ve Akıllı Telefon Kullanımı İlişkisi	17
2.5.3. Akıllı Telefon Bağımlılığı ve Olumsuz Sonuçları	18
2.6. Ebeveyn Tutumları, Sosyal Kaygı ve Akıllı Telefon Kullanımında Hemşirenin Rolü	19
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	21
3.1. Araştırmanın Tipi.....	21
3.2. Araştırmanın Yeri ve Zamanı	21
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklem	21
3.4. Araştırmaya Dahil Edilme Kriterleri.....	21
3.5. Araştırmaya Dahil Edilmeme Kriterleri.....	22

3.6. Araştırma Soruları.....	22
3.7. Araştırmanın Değişkenleri.....	22
3.8. Veri Toplama Araçları	22
3.8.1. Sosyo-Demografik Veri Toplama Formu	23
3.8.2. Anne Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ).....	23
3.8.3. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formu	24
3.8.4. Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği (ESKÖ)	25
3.9. Araştırma Planı ve Takvimi	26
3.10. Verilerin Toplanması	27
3.11. Verilerin Değerlendirilmesi	27
3.12. Araştırmanın Sınırlılıkları	28
3.13. Araştırmanın Etik Yönü.....	28
4. BULGULAR.....	29
5. TARTIŞMA.....	41
5.1. Ergenlerin Sosyodemografik Özelliklerine Göre Algıladıkları Anne Baba Tutumlarının Tartışılması	41
5.2. Ergenlerin Sosyodemografik Özelliklerine Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı ve Sosyal Kaygı Düzeylerinin Tartışılması.....	43
5.3. Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı ve Sosyal Kaygı Düzeylerinin Tartışılması	46
5.4. Ergenlerde Akıllı Telefon Bağımlılığı ile Sosyal Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkinin Tartışılması	47
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	49
KAYNAKLAR	54
EKLER	63
EK 1. BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU	
EK 2. SOSYODEMOGRAFİK BİLGİ FORMU	
EK 3. ANNE-BABA TUTUM ÖLÇEĞİ	
EK 4. ERGENLER İÇİN AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ - KISA FORM	
EK 5. ERGENLER İÇİN SOSYAL KAYGI ÖLÇEĞİ	
EK 6. KULLANILAN ÖLÇEKLERİN İZİN YAZILARI	
EK 7. ETİK KURUL ONAYI	
EK 8. BURDUR VALİLİĞİ İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ İZİN YAZISI	

SİMGELER VE KISALTMALAR

ABTÖ	Anne Baba Tutum Ölçeği
BİT	Bilgi ve İletişim Teknolojileri
DSM IV-TR	Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
ESKÖ	Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği
SKTÖP	Sosyal Kaygı Toplam Ölçek Puanı
GSKHD	Genel Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma
ODK	Olumsuz Değerlendirilme Korkusu
YSKHD	Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma
RTÜK	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
BTK	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı

ŞEKİLLER

Sayfa

Şekil 1. Çalışma Grafiği.....26

TABLolar

Sayfa

Tablo 2.1. Ebeveyn tutumlarının kategorizasyonu.....	7
Tablo 2.2. Sosyal kaygı bozukluğu tanısı almış ergenlerin davranışsal, fiziksel ve bilişsel özellikleri.....	14
Tablo 3.1. Anne-Baba tutumuna ilişkin boyutlar.....	24
Tablo 4.1. Sosyodemografik özelliklerin dağılımı.....	30
Tablo 4.2. Ergenlerin günlük akıllı telefon kullanım süreleri ve amaçları.....	31
Tablo 4.3. Sosyodemografik özelliklerine göre ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları.....	33
Tablo 4.4. Sosyodemografik özelliklerine göre ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı, sosyal kaygı alt ölçek ve toplam ölçek puanları.....	37
Tablo 4.5. Ergenlerin anne baba tutumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı, sosyal kaygı alt ölçek ve toplam ölçek puanlarının karşılaştırılması.....	39
Tablo 4.6. Akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, sosyal kaygı alt ölçek ve toplam ölçek puanları arasındaki ilişki.....	40

1. GİRİŞ

1.1. Problemin Tanımı ve Önemi

Ergenlik dönemi, duygusal ve biyolojik değişimlerle birlikte cinsel ve psikososyal olgunlaşmayla başlayan, bireyin kimliğini, bağımsızlığını ve sosyal üretkenliğini kazandığı bir dönemdir (1-4). Bu dönemde anne babanın tutumu; ergenin topluma, toplumsal kültür ve değerlere, yeni kimliğine uyum sağlaması açısından büyük önem taşır (3, 5).

Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları genel olarak otoriter, demokratik, hoşgörülü ve ihmalkar olmak üzere 4 kategoride incelenmektedir. Literatürde olumlu ebeveyn tutumlarıyla yetiştirilen çocuklar; kendine güvenen, yaratıcı, girişimci, amaçları olan, sorumluluk sahibi toplumsal bireyler olurken, olumsuz ebeveyn tutumlarıyla yetiştirilen çocuklar ise çekingen, başkalarının etkisinde kolay kalabilen aşırı hassas bireyler olabilmektedirler (6-8).

Kendini ifade etmekte zorlanan, sürekli yalnızlık duygusu hisseden ergenler için internet kaçış ortamına dönüşmektedir (9). İnternet ortamında ergen, doğal çevresinden bulamadığı desteklere ulaştıkça daha çok bu ortama bağlanabilmekte ve zamanının çoğunu bu ortamda geçirebilmektedir (10). İnternete bağlanabilen, kullanıcılarına çeşitli uygulamalar yardımıyla neredeyse bir bilgisayarda yapabilecekleri her işi yapmalarını sağlayan akıllı telefonların, ergenler arasında tercih edilmesi ve kullanılması gittikçe artmaktadır (10, 11). İnternet kullananların Türkiye’de cep telefonu ve akıllı telefon ile internete bağlanma oranı 2012 yılında % 23.7, 2013 yılında % 41.1, 2014 yılında % 48.0, 2015 yılında ise % 74 olduğu görülmektedir (12). İnternet ve akıllı telefonlar birçok amaçla kullanılırken, Türklerin internet üzerinden yaptığı en yaygın faaliyetin, sosyal paylaşım hizmetlerinde zaman geçirmek olduğu belirlenmiştir (13).

Akıllı telefonlar, kişilerarası iletişim için kullanışlı ve çekici olmakla birlikte uygun kullanılmadığında, okuldaki veya işteki verimliliğin azalmasına, uyku sorunlarına, zihinsel meşguliyete, kişisel yaşamın ihmal edilmesine, ruh halinde değişikliklere, sosyal ilişkilerin bozulmasına ve gerçek yaşamdaki sosyal etkileşimin azalmasına yol açabilmektedir (14-16). Akıllı telefon kullanımı nedeniyle dış dünya ile ilişimi keserek telefonla sosyalleşen ergenler, sosyal kaygı bozukluğu yaşayabilmektedirler (17).

Sosyal kaygı bozukluğu; başkaları tarafından eleştirilme, dışlanma ve aşağılanma korkusundan kaynaklanan, çoğunlukla bu ortamdan kaçınılmasına neden olan aşırı korku veya endişe ile karakterize bir hastalıktır (13, 18, 19). Bu bireyler kaygı düzeylerini azaltmak için yüz yüze iletişim kurmak yerine daha az stres yaratan çevrimiçi iletişimlere yatkındırlar (20, 21). Bu sanal ortamlarda herhangi bir denetim sistemi olmadığından kişiler gerçek kimliklerini gizleyerek birçok olumsuz ve zararlı davranışa yönelebilmekte veya maruz kalmaktadır. Sahte hesaplar açarak zararlı mailler ve mesajlar gönderme, başkalarına hakaret etme, yaşına uygun olmayan içeriklerle karşılaşma bu olumsuz davranışlardan bazılarıdır (22). Ergenlik döneminde de kişilik şekillenirken sosyalleşme ihtiyacı da artmaktadır (23). Bireysel olgunlaşma süreci devam eden ve özel ilgi isteyen ergenler, sosyalleşme sürecinde dünyaya ayak uydurması ve toplumda saygınlık kazanması açısından rehberliğe gereksinim duyarlar. Sağlık hizmetlerinin çeşitli alanlarında faaliyet gösteren hemşireler, okullarda çocuklar ve aileleri ile en fazla birlikte olan kişilerdir. Sağlığın korunması, geliştirilmesi ve hastalıkların önlenmesinde bireylerin ve toplumun sağlığını tehdit eden faktörlerin farkında olma, bireyleri bu konuda farkına vardırma hemşireliğin en önemli koruyucu işlevidir (24). Bu nedenle ergenin sosyalleşmesine rehberlik edebilecek çocuk hemşireleri, ergenin dönem özelliklerini göz önünde bulundurarak ailenin ve kitle iletişim araçlarının ergenin sosyalleşmesi açısından önemli etkileyici faktörler olduğunu bilmeli ve bu sürecin olumlu bir şekilde tamamlanması için hem ergene hem de ailesine yol gösterici olmalıdır (5).

Bu bilgiler doğrultusunda ergenlik döneminde algılanan ebeveyn tutumu, akıllı telefon kullanımı ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesinin, ebeveynlere, hemşirelere, eğitimcilere ve konuyla ilgili araştırmacılara kaynak oluşturması beklenmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ergenlerde algılanan ebeveyn tutumu, akıllı telefon kullanımı ve sosyal kaygı düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemektir.

2.GENEL BİLGİLER

2.1. Ergenlik Dönemi ve Psikososyal Özellikleri

Çocukluk ve yetişkinlik dönemleri arasında, bireylerin benzersiz tecrübeler edindiği gelişim sürecine ergenlik dönemi (12-21 yaş) denir (25). Adölesan biliminin kurucusu G. Stanley Hall tarafından fiziksel ve psikososyal "yeniden doğuş" süreci olarak tanımlanan ergenlik, benliğin; aile, toplum ve kültür içerisinde entegrasyonu ile bedensel gelişimin sentezidir (26). Bu dönemde fizyolojik, psikolojik ve sosyal yönden gelişimsel değişiklikler olur. Ergenlikte hızlı büyüme ve cinsel olgunlaşma ile biyolojik gelişim, bilişsel ve kimlik gelişimi ile de psikolojik gelişim gerçekleşmektedir. Sosyal gelişim ile birlikte ergen erişkin, rolüne hazırlanmaktadır (1). Bu süreçte ergen, kim olduğunu, etrafındaki bireylerle benzer ve farklı yönlerini fark etmeye başlar ve yetişkinlikte ne yapmak istediğine karar verir (15). Ergenin bu gelişim sürecinde yaşadığı değişimler süreç boyunca değişiklik gösterir. Bu nedenle Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ergenlik dönemini üç psikososyal gelişim evresine böler. Bunlar;

- Erken Ergenlik Dönemi (10-13 yaş)
- Orta Ergenlik Dönemi (14-16 yaş)
- Geç Ergenlik Dönemi (17-21 yaş)'dir (27).

2.1.1. Erken Ergenlik Dönemi

Erken ergenlik dönemi ergenin ailesine olan bağımlılığından çıkıp, bağımsızlığını kazanmaya başladığı bir dönemdir (16). Bu dönemde akran grupları önem kazanırken, aile faaliyetlerine ve ebeveyn tavsiyelerine olan ilgi azalmaktadır (28).

Genellikle aynı cinsiyette ergenlerin oluşturduğu akran grubu, ergenin gelişimi üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir. Bu nedenle ergenler, akranlarına uyacak giyim, saç stilleri, dil ve diğer aksesuarları kullanabilirler (29). Yetişkinlik döneminde olumlu sosyal ilişkiler kurulabilmesi için ergenin grubundaki arkadaşlarıyla etkileşimleri önemlidir (22). Benzer şekilde, herhangi bir akran grubu ile özdeşleşmeyen ergenlerin bu dönemde önemli psikolojik zorlukları olabilir (29).

Psikoseksüel gelişim kuramcısı Sigmund Freud'a göre ergen, hızlı fiziksel gelişme ile birlikte cinsel dürtülerin arttığı ve cinsel enerjinin yeniden genital

organlarda toplandığı dönemdedir (30). Ergen yaşadığı hızlı fiziksel değişimlerin oluşturduğu psikolojik baskı ile başa çıkma çabasıdır. Bu değişiklikler beden algısını etkileyerek ergenin kendisini yabancı hissetmesine yol açmaktadır. Bundan dolayı ilgisini kendi bedenine çevirir, akranlarının bedenleri ile kendi bedenini karşılaştırır ve dış görünüşüyle alakalı tutarsız duygular yaşar (22).

Kızlar erkeklerden daha hızlı fiziksel olarak olgunlaşırlar (28). Erken büyüme erkek ergenlerin psikolojisini pozitif yönde etkilerken, kızlarda ise akran grubuna uyumunda zorluk çekebilecekleri düşüncesiyle anksiyete, depresyon, yeme bozuklukları ve düşük benlik saygısı gibi sorunlara sebep olabilmektedir (5). Ek olarak, çevresindeki bireylerin kendisini sevmediğini ve anlamadığını düşünerek kendini onlardan soyutlamaya çalışmaktadır (31).

2.1.2. Orta Ergenlik Dönemi

Orta ergenlik döneminde ergenler vücudundaki fiziksel değişiklikleri kabullenmiş ve rahatlamışlardır. Karşı cinse olan ilgileri artmakla birlikte arkadaş grupları da hala önemlidir. Karşı cinsin dikkatini çekebilmek için dış görünüşleriyle alakalı fazla zaman harcarlar (31, 32). Dış görünüşlerinin ve davranışlarının yaşıtları tarafından onaylanmaması benlik saygılarının zedelenmesine neden olabilir (33).

Duygusal özerklik; bireyselleşmenin desteklendiği, duygusal sıcaklığın sağlandığı durumlarda en iyi şekilde gelişmektedir (33). Eric Ericson'a göre bu dönemde beden olgunlaştıkça ve düşünme süreçleri karmaşıklaştıkça, yeni bir kimlik duygusu ya da benlik oluşur. Bu dönemde aile çatışması zirveye ulaşmıştır (28). Ergenlerin ailelerinden duygusal olarak uzaklaşmaları, her şeyi yapabileceklerine inanmaları, riskleri tam olarak görememeleri ve otonomi istemeleri ebeveynleri ile çatışmalarına sebep olur (33). Ayrıca orta ergenlik döneminde, ahlak ve yargı değerlerinin gelişmesiyle doğru ve yanlış kavramları benimsenir. Böylece ergenler toplumsal gerçekleri kabul etmeye başlarlar (22). Kohlberg ahlaki gelişimi, bir insanın davranışı hakkında düşünme veya yargılama olarak tanımlar. Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramına göre, ergenlik dönemine karşılık gelen "geleneksel aşama"dan geçilir. Bu aşamanın ilk evresinde birey, grup normlarına uyum yapmaya çalışır. Doğru olmak, başkaları ile ilgilenmek, iyi olmak, sadık ve güvenilir olmak çabasıdır. Grubun beklentileri ve kuralları doğrultusunda davranmayı öğrenir.

Başkaları tarafından sevilmemek ve onaylanmamak kaçınılması gereken davranış biçimleridir. Ergen, başkalarının davranışını değerlendirirken sonucu değil, niyeti göz önünde bulundurur (34).

J.Piaget'e göre adölesanın bilişsel yeterliliğinin artması, olaylara bakış açısını etkiler. Farklı kültürlerde ve farklı yaşlardaki bireyler açısından olaylara bakmayı ve onların görüşlerine saygı göstermeyi öğrenir. Bu dönemde adölesanın görüşleri genellikle daha soyut kavramlara ve genel ideolojik ilkelere dayanır. Erişkinlerin düşüncesinden bağımsız olarak kendi özerk değerlerini oluşturur, özerk değerler sistemi, adölesan döneminin sonlarına doğru gelişir (27).

2.1.3. Geç Ergenlik Dönemi

Büyüme ve gelişmenin tamamlandığı geç ergenlik döneminde, cinsel kimlik gelişmiş, fiziksel değişikliklerle alakalı kaygılar kaybolmuştur (31). Bu dönemde ergen geleceğe dönük planlar yapar (22). Erken ve orta ergenlik dönemlerinde ergen, destekleyici bir ailede ve arkadaş grubunda yer aldıysa bu dönemi de başarı ile geçirerek erişkin dönem için sorumluluklarını yerine getirebilecektir (32). Bunun aksine destekleyici bir çevreye sahip olamayan ergenlerde sorumluluklarının artması ile beraber duygusal problemler ortaya çıkabilir (22).

Arkadaş grupları geç ergenlik döneminde önemini kaybeder ve bireysel ilişkiler öncelik kazanır. Ergenin karşı cinsle de ilişkileri sevgi dolu, gerçekçi, yakın, uzun sürelidir (5). Bu dönemde azalan çatışmalar sonucu aileye tekrar bağlanma vardır ve ailenin önemi daha fazla anlaşılmıştır (35). Ergen; bu üç alt gelişim döneminde farklı duygusal, fiziksel ve sosyal özellikler kazanmaktadır. Bu özellikler ergenin toplumda yer edinmesini önemli ölçüde etkilemektedir (5).

Ergenlik döneminde Erik Erikson psikososyal kuram çerçevesinde kimlik gelişimi sürecini incelemiştir. Bu kuramda her gelişim döneminin kendine has kazanımları ve çatışmaları vardır. Her bir dönem kendisinden önce gelen dönemlerin etkisiyle şekillenir ve kendisinden sonra ki gelişim dönemine basamak oluşturur. Ergenlik döneminde önceki gelişim basamaklarından kazanılması beklenen temel güven duygusu, özerklik, girişimcilik ile çalışma ve yapıcılık gibi kazanımlar olmadan tutarlı bir kimlik duygusunun geliştirilmesi zordur. Kimlik duygusunun oluşması sürecinde çocukluk döneminde yaşanmış olan çatışmalar tekrar yaşanır, kazanılmış

olan özdeşimler ergenin yeni rollerine ve değerlerine uygun olarak benimsenir. Başka bir deyişle ergenliğin başından beri kazanılan beceriler, yaşanan duygular, kurulan özdeşimler harmanlanıp sentezlenir. Böylece ergenin kimlik duygusu oluşur (1).

2.2. Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Tutumları

Ebeveynlerin çocuklara karşı benimsedikleri tutumlar, ergenlerin sosyalleşmelerinin ve özerkliklerinin desteklenmesinde çok büyük önem taşımaktadır (36). Ebeveynlerin yetiştirme tutumu, çocuğa yöneltilen davranışların, beklentilerin ve tutumların tümünü kapsamaktadır (37). Anne babaların yetiştirme tutumlarını etkileyen birçok faktör olduğu gibi aileden aileye, kültürden kültüre, toplumdan topluma değişiklikler gösterebilmektedir (36).

Diana Baumrind'in çalışmaları, ebeveyn tutumları konusuna temel oluşturmuştur (38-40). Baumrind ebeveynlik stilini, çocuğa yansıtılan ebeveyn değerleri, tutumları, inançları ve davranışlarının bir birleşimi olarak tanımlamıştır. 1971 yılında bu kavramı; otoriter, demokratik ve izin veren ebeveynlik stilleri olarak üç farklı modelle açıklamıştır (38).

Ayrıca Maccoby ve Martin (1983) izin verici ebeveynlik stilini talepkarlık ve duyarlılık boyutları bakımından ihmalkar ebeveynler ve hoşgörülü ebeveynler olmak üzere ikiye ayırmıştır. İhmalkar ebeveynler duygusal olarak çocuklarına uzaktırlar ve temel ihtiyaçlarını karşılamak dışında çocuklarının hayatında neler olduğunu kontrol etmezler veya ilgilenmezler. Ancak hoşgörülü ebeveynler çocuklarına karşı daima ilgili ve anlayışlıdır. Hiçbir durumda çocuklarını kısıtlamaz ve asla cezalandırmazlar (41).

1989 yılında Steinberg, Elmen ve Monuts ise demokratik anne-baba tutumunu ortaya çıkaran üç temel boyutun olduğunu belirlemişlerdir. Bunlar yüksek düzeyde sıcaklık ya da ilgi, yüksek düzeyde davranışsal denetleme ve yüksek düzeyde psikolojik özerkliğdir (42).

Maccoby ve Martin'in (1983) çalışmalarında öne sürdükleri boyutlar temel alınarak yapılan kapsamlı bir çalışmada, Steinberg ve arkadaşlarının (1989) çalışmalarında ele aldıkları boyutlardan da yararlanılarak Lamborn ve arkadaşları (1991), tarafından Anne-Baba Tutum Ölçeği geliştirilmiştir. Bu ölçek çocuk yetiştirme stillerini hem kategorik hem de boyutlar temelinde incelenmesine olanak sağlamıştır (8).

Ölçekten, anne baba tutumlarının belirlenmesinde, kabul/ilgi ve kontrol/denetleme alt boyutları belirleyici olmaktadır. Bu alt boyutların kesişmesinden dört anne-baba tutumu ortaya çıkmaktadır (33).

Tablo 2.1 Ebeveyn tutumlarının kategorizasyonu (33)

		Kabul / İlgi	
		<i>Düşük</i>	<i>Yüksek</i>
Kontrol / Denetleme	<i>Düşük</i>	İhmalkar	Hoşgörülü
	<i>Yüksek</i>	Otoriter	Demokratik

2.2.1. Demokratik Ebeveyn Tutumu

Demokratik ailelerde ki anne babalar esnek oldukları kadar kararlı/katıdırlar. Ebeveynler beklentilerini ortaya koyarlar ancak baskıyla kabul ettirmezler. Çocuklarının söz hakkı vardır ve sözel iletişime her zaman açıktırlar (33, 43). Ebeveynler disiplinli olmalarını sağlayan yüksek denetleme ve kontrol özelliklerine sahiptir ama bununla birlikte çocuklarına karşı esneklik ve yüksek düzeyde kabul ilgi gösterirler (33). Aile ile ilgili alınan karar ve kurallara çocuklarının da katılmasını desteklerler (19). Bu sayede çocuğun görüşlerine değer verilmiş, bağımsızlığı desteklenmiş olur. Bu tutumla ebeveynler, hem çocuğun kişiliğine saygı gösterirler hem de kendi haklarını korumuş olurlar. Bu tutuma karşı çocuğun da aynı şekilde davranması beklenir (43, 44).

Demokratik tutumlu ebeveynler çocuklarının duygu ve görüşlerine saygı duyar, teşvik ve sevgi gösterirler. Evde kabul edilen ve edilmeyen davranışların sınırları belirlenmiştir (33, 36, 43). Ebeveynler, çocuğa verecekleri sorumluluğun çocuğun yetenek ve kapasitesini aşmamasına dikkat eder, çocuğa deneme ve yanılma payı bırakırlar (44).

Demokratik ebeveynler, çocuklarının bazı kısıtlamalar dışında, arzularını diledikleri biçimde gerçekleştirmelerine izin verirler (33). Belli sınırlar içinde çocuğu özgür bırakmışlardır. Kurallar çocukla konuşularak koyulur. Kurallara uyum sağlaması için çocuk desteklenir. Kurallar çocuğun yaşına ve kişilik yapısına

uygundur. Ceza verileceğinde nedeni açıklanır ve hatayı telafi edici ceza uygulanır (44).

Demokratik tutumlu ebeveynlerin çocuklarına yönelik eleştirileri vardır ancak bu eleştirileri ve denetlemeleri hiç bir zaman çocuğun kendini aşağılanmış ve örselenmiş hissetmesine, değersizlik duyguları yaşamasına yol olmaz. Demokratik anne babalar çocuklarının kişiliğinin değil, olumsuz davranışlarının kabul edilemez olduğunu vurgularlar (43).

Demokratik Tutumun Çocuk Üzerindeki Etkileri

Çocukların sorumluluk duygusu gelişmiş, benlik saygısı yüksek ve ahlaki değerleri gelişmiştir. Sorunları kendi gücüyle yenmek için uğraşırlar, iç kontrolleri yüksektir. Kendine güvenleri gelişmiştir, denemekten ve başarısız olmaktan çekinmezler. Meraklı ve sabırlıdırlar, hayal güçleri yüksektir. Bu çocuklar insanlara ve dünyaya daima pozitif bakarlar. Kişilerarası ilişkilerinde başarılıdırlar. İşbirliğine açıktırlar, duygu ve düşüncelerini rahat ifade edebilirler. Atılganlık ve aktiflikleriyle grup içerisinde lider konumuna gelirler. Büyüdüklerinde sosyal açıdan uyumlu, duygusal olarak dengeli ve mutlu bireyler olurlar (43).

2.2.2. İhmalkar Ebeveyn Tutumu

İhmalkar tutumunlu ebeveynler, düşük kontrol/denetleme ve düşük kabul/ilgi gösterirler. Bu ebeveynler çocuklarına karşı planlı, organize disiplin ve denetim ortaya koymazlar. Anne baba çocuğun ilgi ve gereksinimlerinden habersizdir (33, 36, 44).

Birçok olumsuz davranış aşırı hoşgörü ile karşılanır. Çocuğa sayısız haklar verilmiştir ancak nerede duracağını gösteren sınırları belirlenmemiştir (33, 40). Çocuğa aile içerisinde ve toplumda uyması gereken kurallar öğretilmemiştir. Bazı basit kurallar söz konusu olduğunda bile çocuğun bu kurallara uymaması durumunda yaptırım uygulanmaz (43).

Ebeveynlerle çocuk arasında sağlıklı bir iletişim bulunmamaktadır. Çocuğun abartılmış ve dengesiz bir sevgi ortamında büyümesi ileride “doyumsuz” bir birey olmasına neden olacaktır (33).

Anne-baba çocuğun isteklerine göre hareket eder, çocuktan olgun davranış talebinde bulunmaz ve çocuk mümkün olduğu kadar az engellenir (44). Disiplin eksikliği ve aşırı hoşgörü, çocukta anti-sosyal davranışlara ve bencilliğe yol açacaktır. Öz denetim eksikliği ile büyüyen bu çocuklar, kendileri ve çevreleri ile sorunlar yaşayacaktır, ayrıca bu çocukların bilişsel yetenek düzeyleri de düşüktür (33).

İhmalkar Ebeveyn Tutumunun Çocuk Üzerine Etkileri

İhmalkar ailelerde, çocuklar anne ve babalarına hükmeder, onlara olan saygıları düşüktür. Bu çocuklar, yalnız anne-babaları ile yetinmez ve zamanla ev dışında ki bireylere de hâkim olmaya çalışırlar. Çocukların aşırı şımartılması onları, yaşamlarının ilk günlerinden itibaren tüm ihtiyaçlarının karşılanacağı ve isteklerinin buyruk niteliği taşıyacağı beklentisine yönlendirir (33).

Çocuk disiplinsiz, sınırlarını çizemeyen, nerede ne yapacağını bilmeyen bir birey olur. İlk kez okul döneminde karşılaştığı kurallar karşısında hayal kırıklığına uğrar ve uyum sağlayamaz. Yetişkin olduğunda toplumun vermediği hakları kendine tanımaya kalkışır. Diğer insanların dikkatini çekmek ister ve onların kendisine hizmet etmesini bekler (44).

Sosyal sorumluluk düzeyi düşüktür, dürtüsel davranış ve saldırganlık ise yüksektir. İstedliğini elde etmek için bekleme, merak, düşleme ve coşku yaşamaz. Bu nedenle sürekli yeni ve yapay coşkular oluşturma ihtiyacı vardır. Doyumsuz bir yetişkin halini alır (44).

2.2.3. Otoriter Ebeveyn Tutumu

Otoriter ebeveynler yüksek derecede denetleme ve kontrole, düşük seviyede kabul/ilgiye sahiptirler (36). Bu tutuma sahip ebeveynler çocuklarının gelişim düzeylerini, kişilik özelliklerini ve isteklerini dikkate almaksızın, çocuklarından kendilerinin uygun gördüğü biçimde davranmasını beklemektedirler (36).

Kurallar ebeveynler tarafından çocuğa açıklanmadan belirlenir ve çocuğun bu kurallara sorgulamadan tam anlamıyla uyması beklenir (45). Ebeveynler kendilerini toplumsal otoritenin temsilcisi olarak görür ve çocuktan mutlak itaat beklerler. Bu ailelerde boyun eğmeye bir erdem gözüyle bakılmaktadır (19, 44, 45).

Anne babalar çocuğu kendi oluşturduğu kalıba göre yetiştirmek amacındadırlar. Çocuk sürekli bir denetim altındadır, küçük hataları ve yaramazlıkları gözden kaçmaz; üstünde durulur ve düzeltme çabası gösterilir. Çocuk anne baba sözünden hiç çıkmamalı, tartışmamalı ve karşı gelmemelidir. Ona tanınan haklar minimum düzeydedir, uygulanan disiplin onu bunaltan ve sıkı dar bir giysi gibidir (44).

Otoriter ailelerde çocuğun bağımsızlık ve özerklik çabaları itaatsizlik ve başına buyrukluk olarak algılanmaktadır. Bu tür durumlarda ebeveynler sıklıkla güç gösterisinde bulunarak, çocuklarına karşı fiziksel şiddet de dahil çeşitli cezalar uygulayabilirler (43). Verilen ceza çoğu zaman suçla orantısızdır (44).

Ebeveynler çocuğa şartlı sevgi gösterir. Sevgi, çocuk istenilen davranışı gösterdiğinde sergilenir. Sevgi istenilen davranışının oluşturulmasında bir aracı olarak kullanılır (44, 46). Aile ortamında gerginlik, bol eleştiri, azar, aşağılama ve şiddet vardır. İlişkiler düşmancadır. Çocuğu anlamaya çalışmak, davranışlarının nedenini araştırmak, onu dinlemek gibi duygusal paylaşımlar yoktur. Bu evlerde çocuk eğitiminin tek amacı çocuğu baskı altında tutmak ve göz açtırmamaktır. Çocuğa karşı takınılan tavır soğuk, anlayışsız ve kırııcıdır (43).

Otoriter Ebeveyn Tutumunun Çocuk Üzerine Etkileri

Otoriter tutum sonucunda çocukta otoriteye karşı meydan okuma, başkaldırma şeklinde davranışlar, öfkeli ve düşmanca duyguları ortaya çıkabilir. Çocuk aşağılandığı ve gereksinimleri karşılanmadığı için anne babasına kızgınlık duyar, saldırganlık gösterir. Saldırganlık düzeyinin yüksek olması farklı şekillerde açıklanabilir. Fiziksel ceza kullanan aileler çocuklarına saldırgan model oluştururlar. Diğer taraftan otoriter tutum, çocukta aileye karşı düşmanca duygular uyandırır. Anne baba saldırganlık düzeyi yüksek çocukla başa çıkabilmek için daha katı bir tutum izlemek durumunda kalabilir (33, 44).

Çocuk attığı her adımda yanlış yapma korkusu yaşar, yeni bir şeyler denemekten korkar. Bu nedenle bağımsızlık düzeyi düşüktür. Çocuğun kendine güveni ve sorumluluk duygusu gelişmemiştir. Ceza almamak için yalan söyleme eğilimindedir (44).

Otoriter aile ortamında yetişen çocuklar, zihinsel ve sosyal açıdan yeterli olarak gelişemezler. Çocuklarda olumsuz kişilik özellikler ortaya çıkmaya başlar ve sağlıklı akrayan ilişkileri geliştiremezler. Bu çocuklar büyüdüklerinde anne babalarından bağımsız, özerk bir kişilik geliştirmekte zorlanacaklardır. Çocukların baskı altında yetiştirilmesi, başkalarının etkisinde kolayca kalabilen, aşırı hassas, çekingen bir kişilik yapısına sebep olabilir. Ebeveynlerin çocuğa gerekenden fazla kontrol ve özen göstermesi, aşırı koruması sonucu çocuk, genellikle özgüveni olmayan, başkalarına bağımlı bir birey olarak yetişir (46).

2.2.4. Hoşgörülü Ebeveyn Tutumu

Hoşgörülü ebeveyn tutumunda düşük kontrol/ denetleme, yüksek kabul ilgi ve sıcaklık vardır. Ebeveynler çocuklarına karşı düşük talepte bulunmaktadır ve çocuğa çok az disiplin uygulayarak bütün alanlarda kendini yönetmesine izin vermektedir (33, 43).

Bu tutumda anne-babalar bazı kısıtlamalar dışında çocukların tüm isteklerini diledikleri şekilde gerçekleştirmelerine izin verirler. Eğer anne babanın hoşgörüsü normal düzeyde ise çocuklar yaratıcı, kendine güvenen, toplumsal bir birey olma yolunda ilerler. Ancak hoşgörü aşırı olursa, çocuk bencilleşerek herkesin kendisi için hizmet etmesi gerektiği beklentisine sahip olur (36).

Hoşgörülü Ebeveyn Tutumunun Çocuk Üzerine Etkileri

Hoşgörülü ebeveyn tutumu ile yetişen çocuklar daha az iddiacıdır. Bu çocuklar genellikle akıllı ve zekidirler ancak bilişsel yetenekleri ve amaçlı başarıları azdır. Öz denetimleri ve sosyal sorumlulukları düşük düzeydedir (33).

Baumrind (1991) çalışmasında hoşgörülü aile tutumuna sahip çocukların madde kullanma olasılığının demokratik ve otoriter aile tutumuna göre daha yüksek olduğunu belirlemiştir (40).

2.3. Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Çocuğun Sosyal Gelişimine Etkisi

Kişilerin toplum içerisinde kurduğu ilişkiler, saygınlığı ve sosyal statüsünü belirleyecek olan en önemli etkenlerden birisinin, aile içerisinde geliştirilen ilişkilerin niteliği ile ilgili olduğu söylenebilir.

Sosyal ve duygusal etkileşimin güçlü olduğu, gerekli sevgi ve sevecenlik içerisinde yetişen çocuklar, sağlıklı gelişimleri için ihtiyaçları olan yeterlilikleri elde ederek ergenliklerini mutluluk içerisinde geçirirler. Bu ortamı oluşturabilen ebeveynler, çocuklarına daha fazla karar verme imkanı tanır. Katı cezadan ziyade, disiplinle akıl yürütmeyi öğrenen çocukta, kendi davranışlarının sorumluluğunu üstlenme duygusu gelişir. Böyle bir aile ortamında sosyal ve duygusal etkileşim bakımından sorunsuz bir çocukluk dönemi geçiren bireyler, ergenlik sorunlarını daha kolay çözebileceklerdir (47).

Ebeveynlerin evlilik ilişkilerinde yaşadığı problemler, olumsuz ev ortamları, duygusal sorunlar, kavga ve çekişme gibi olaylar ergeni iç çatışmaya, karmaşaya ve bütün bunların sonucunda da suça yöneltebilir (47).

Aşırı koruma ya da hiç ilgilenmeme, çocuklarla olan ilişkilerde tutarsız davranışlar sergileme, bir çocuğu diğerinden ayırarak sevmeme ve uyumsuz davranışları görememe gibi yetersizlikler, ergenlikte görülen problemlerin temelleri olarak söylenebilir. Anne-babanın tutarsızlığı; ergende kararsızlığa, çelişkili ve kontrol dışı davranışların artmasına neden olur. Ergenler ise yetişkin ayrıcalıklarını istemekte fakat yetişkin sorumluluğunu reddetmektedir. Yani anne-babasından kendisine yetişkin bir birey gibi davranmasını beklerken, yetişkinliğin getirmiş olduğu sorumluluğu almak istememektedir. Ergenin bu çelişkili beklentileri, anne-babanın ergene yaklaşımında da çelişkilerin olmasına sebep olabilmektedir (47).

2.4. Sosyal Kaygının Tanımı

Sosyal fobi olarak da bilinen sosyal kaygı; sosyal ortamlardan kaçınma ve korku duyma ile karakterize olan reddedilme, utanma ya da eleştirilme korkusunun eşlik ettiği bozukluktur (48). Kişinin çeşitli sosyal durumlarda kötü bir duruma düşeceği, uygun olmayan biçimde davranacağı, olumsuz bir izlenim bırakacağı ve başkaları tarafından olumsuz biçimlerde (zavallı, aptal, yetersiz, beceriksiz vs)

değerlendirileceği endişesiyle yaşadığı bir gerilim ve rahatsızlık durumu olarak tanımlanmaktadır (46).

Sosyal anksiyete, DSM IV-TR' de (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2001) göz önünde olma, karşı cinsle veya bir topluluk önünde konuşma, tanımadık insanlarla karşılaşma gibi sosyal durumlar içinde yer almaktan sürekli ve belirgin bir korku duyma olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu bu toplumsal ya da kişisel durumlar kişide yoğun bir kaygı uyandırmakta ve birey bu durumun anlamsız olduğunu bildiği halde yoğun kaygı halini yaşamaktadır (45).

DSM-IV'de sosyal anksiyete ile ilgili “*ağlama, huysuzluk gösterme, donakalma ya da tanıdık olmayan insanların olduğu toplumsal durumlardan uzak durma*” gibi davranışsal belirtilerinden de söz edilmektedir. Bu davranışsal belirtiler de çocuk ve ergenlerde sosyal anksiyetenin klinisyenlerce belirlenmesini kolaylaştırmaktadır (49). Sosyal kaygısı yüksek bireylerin en sık korku duyduğu durumları da birisiyle tanıştırılma, otorite konumundaki kişilerle görüşme, başkasının yanındayken telefona cevap verme, evde misafir kabul etme ve bir şey yaparken seyredilme şeklinde sıralanmıştır (50).

Sosyal kaygıyı gösteren diğer özellikler ise; eleştirilmeye, olumsuz değerlendirilmeye ya da reddedilmeye karşı aşırı duyarlılık, benlik saygısında düşüklük, haklarını savunmada güçlük çekme ve aşağılık duyguları vardır. Bu bireyler daha çok içedönüktürler. Özgüven eksikliği yaşarlar, benlik saygıları düşüktür, sosyal becerileri zayıftır, incinebilirlik düzeyleri yüksektir. Sosyal kaygıya (sosyal fobi) birçok olumsuz durumda eşlik etmektedir. Bunlar arasında agorafobi, depresyon, panik atak, çekingen kişilik bozukluğu, duygudurum bozukluğu, alkol ya da madde kötüye kullanımı sayılabilir (48).

Tablo 2.2 Sosyal kaygı bozukluğu tanısı almış ergenlerin davranışsal, fiziksel ve bilişsel özellikleri (50)

Davranışsal Özellikler	Fiziksel Özellikler	Bilişsel Özellikler
Ağlama	Kalp çarpıntısı	Kaçma düşüncesi
Mızımızlanma	Mide Bulantısı	Olumsuz değerlendirilme düşüncesi
Aileye bağlılık	Terleme	Başarısızlık düşüncesi
Kekemelik	Titreme	Utanç duygusu düşüncesi
Huzursuzluk/yerinde duramama	Soluksuz Kalma	Yetersizlik düşüncesi
Zayıf göz kontağı	Hissizleşme	Özeleştirici
Mırıldanma,	Baş ağrısı	
Sesin titremesi	Yüksek Nabız	
Tırnak yeme	Kas gerginliği	
Kaçınma	Mide krampları	

Ergenlerin arkadaşlarıyla ve akranlarıyla olan ilişkileri, yetişkinlik dönemi için gerekli olan sosyal beceri ve kişisel yetkinlik duygularının gelişiminde kritik bir rol oynamaktadır. Ergenlerde sosyal kaygının olası nedenlerini anlamak önemlidir. Bununla birlikte, sosyal kaygının nedenleri hakkında çok az şey bilinmektedir. Potansiyel etiyolojik faktörlere ilişkin mevcut çalışmaların çoğu, ailesel risk epidemiyolojik çalışmalarına, bebek ve küçük çocuklara yönelik longitudinal çalışmalara, ergenlerin kendi kendine bildirimlerine veya yetişkin örneklerini kullanan retrospektif kendi kendine bildirim metodolojilerine dayanmaktadır. Detaylar farklılık gösterse de, sosyal kaygının geliştirilmesi ve sürdürülmesi ile ilgili çoğu etiyolojik model, genetik, nörobiyoloji, yaşam stresi veya travmatik olaylar, bilişsel davranış faktörleri ve aile faktörleri arasındaki etkileşimi ortaya çıkarmaktadır (14).

2.4.1. Ergenlik Dönemi ve Sosyal Kaygı

Ergenlik dönemi çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemindeki önemli süreçlerden birisidir ve oldukça fırtınalı bir dönemdir (50). Ergen, kurduğu psikososyal etkileşim sürecinde gelişmekte ve kendini gerçekleştirmektedir (47). Bireyin başkaları tarafından değerlendirildiği ve benlik bilincinin arttığı dönem

ergenliğin ilk dönemleridir. Bu dönemde benlik bilincinin artmasına ek olarak ergenin sosyal ilişkilerde de değişiklikler meydana gelmektedir (50).

Ergenin sosyalleşmesi; temel kişilik yapısına, ergenlik dönemine özgü psiko-sosyal özelliklerine, yaşadığı çevrenin sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerine bağlıdır. Aile, okul, toplumsal gruplar ve kitle iletişim araçları bu kavramı etkileyen önemli etmenlerdendir (5).

Düşük sosyal destek ve akran baskısı psikolojik stresi artırmakta bu da kaygı ve depresyonu tetiklemektedir. Sosyal kaygı, 10 yaşından küçük çocuklarda nadiren görülür ve genellikle ergenliğin ilk dönemlerinde başlar. Yapılan çalışmalar sosyal kaygının başlangıç yaşının 12.3 ile 15.7 arasında değiştiğini göstermektedir (50).

Toplumsal anksiyete, ergenlik döneminde kişinin kendini bilinçlendirmesi, görünüşleri, sosyal yetenekleri ve başkalarının kendisi hakkında ne düşünebileceği konusunda kuşku ve endişeler yaşadığı bir dönemde yani ergenlik döneminde ortaya çıkar. Her ne kadar bu tür geçici sosyal kaygı normal gelişimin bir parçası olsa da, yüksek düzeyde sosyal kaygıya sahip ergenler yaşamları boyunca ısrarlı ve uygunsuz sıkıntılar yaşamaktadırlar (14).

2.5. Akıllı Telefon Kullanımı

Bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT), yaşam biçimimizi önemli ölçüde değiştirmiş ve hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Birçok kişi, özellikle de gençler bu teknolojileri günlük olarak ve çeşitli amaçlarla kullanmaktadırlar. Bu amaçlardan bazıları internet üzerinden bilgi aramak, oyun oynamak ve başkalarıyla iletişim kurmaktır (51).

Günümüz akıllı telefonların kullanımı, kullanıcılarına arama yapma, mesaj yazma, e-posta gönderme ve alma, internette sörf yapma, sosyal ağlarda etkileşim, video ve fotoğraf paylaşma, video oyunu oynama gibi çok çeşitli imkanlar sunması nedeniyle yaygınlaşmaktadır. Masaüstü bilgisayarların aksine akıllı telefonların bu uygulamalara istenen yer ve zamanda erişim imkanı sunması bilgisayarlara kıyasla akıllı telefon kullanımındaki artışın en önemli nedenlerinden biridir (12).

Türkiye İstatistik Kurumunun 2016 yılı Nisan ayı verilerine göre hane halkının %96,9'unda cep telefonu veya akıllı telefona sahip oldukları belirlenmiştir. Türkiye'de internet kullanıcılarının cep telefonu ve akıllı telefon ile internete

bağlanma oranı 2012 yılında %23,7, 2013 yılında %41,1, 2014 yılında %48, 2015 yılında ise %74 olduğu görülmektedir (16). İnternet ve akıllı telefonlar birçok amaçla kullanılırken, Türklerin internet üzerinden yaptığı en yaygın faaliyetin, sosyal paylaşım hizmetlerinde zaman geçirmek olduğu tespit edilmiştir (21).

Ergenler arasında akıllı telefon kullanıp internete girmek oldukça yaygın ve popüler hale gelmektedir. Bu durum aşırı internet kullanımına sebep olmaktadır. Akıllı telefonlar aracılığıyla günün her anında rahatça internete girilebiliyor olması internet kullanımının önlenemez bir hızla yayılmasının en önemli sebeplerinden biridir. İnsanlar boş kaldıkları anda hemen, kolayca ulaşabildikleri internet erişimini tercih etmektedirler (10).

2.5.1. Sosyal Kaygı ve Akıllı Telefon Kullanımı İlişkisi

Ergenlik döneminde gençler, aile ile çatışma, can sıkıntısı, suskunluk, çevreden kopma, arkadaşlarla sorun yaşama, içe kapanıklık, beğenilmeme korkusu, kendi veya çevresi ile ilgili gelecek kaygısı, kötümserlik gibi psikolojik ve sosyolojik sorunlar yaşayabilmektedirler (10).

Ergen, böyle zamanlarda kendisini sorunlarından uzaklaştıracak ortamların arzusunu ve ihtiyacını duyar. Sorunlarından kaçmak ve çeşitli ihtiyaçlarını gidermek için duygu ve düşüncelerine daha çok önem verildiğini düşündüğü, hem kabul gördüğü ve daha iyi anlaşılabilirdiği hem de zevk ve eğlence unsurlarını içeren ortamlara yönelmek istemektedir. İnternet ortamı ergenin tam da bu istek ve ihtiyaçlarına cevap verecek unsurlara sahiptir. İnternet ortamında ergen, doğal çevresinden bulamadığı desteklere ulaştıkça daha çok bu ortama bağlanabilmekte ve zamanının çoğunu bu ortamda geçirebilmektedir (10).

Teknolojik gelişmelerin en önemli sonuçlarından olan akıllı telefonlar, gençler arasında oldukça popüler hale gelerek ergenlerin sosyal ve duygusal gelişiminde büyük bir öneme sahip olmuştur. Bu aletler gençlerin yaşam tarzlarını değiştirip, sosyal ilişki kurma tarzlarını farklılaştırmaktadır. Ergenlerin yaşamları teknolojik ve sanal bir dünyayla sınırlı hale gelmektedir (23).

Ergenlik dönemi sorunlarının en önemlilerinden birisi yalnızlık duygusudur. Ergenler bu soruna karşı çeşitli çözümler bulmaya çalışırlar. Son dönemlerde akıllı telefonlar bu çözüm yollarından birisi olarak ortaya çıkmıştır. Akıllı telefonlar,

teknolojik gelişmelerin verdiği imkanlarla hayatı kolaylaştırıp yaşam kalitesini artırırken, aşırı kullanımı sonucunda da bazı sorunlara sebep olabilmektedir (52).

Telefonla iletişimde insanlar arasında beden dili kullanılmaz ve göz iletişimi kurulmaz. Bu tür sosyal durumlarla ilgili kaygılar taşıyan bireyler, kendilerini arzu ettikleri şekilde göstermeyi sağlayan telefon iletişimini daha çok tercih etmektedirler (23).

Ergenlik döneminde kişilikler şekillenirken sosyalleşme ihtiyacı da artmaktadır. Sosyalleşme gelişiminin ergenlik döneminde yüz yüze iletişimden daha çok akıllı telefonlar aracılığıyla gerçekleştirilmesi birçok olumsuzluğa sebep olabilmektedir (23).

2.5.2. Ebeveyn Tutumları ve Akıllı Telefon Kullanımı İlişkisi

Kişinin doğal sosyal çevresi, doğduğundan beri yanı başında olan ailesidir. İlk ve en önemli iletişimini aile bireyleriyle gerçekleştirir. Bu iletişimle bireyin hayata dair deneyim ve bilgileri gelişmeye başlar. Aile içerisinde sağlıklı iletişim kurabilen çocuklar daha başarılı sosyal ilişkiler kurabilirken, aile ilişkileri sağlıklı gelişmeyen çocuklar, dış dünya ile ilişki kurabilmekte zorlanabilmektedirler (9).

Kendini ifade etmekte zorlanan, sürekli yalnızlık duygusu hisseden ergenler için internet bir kaçış ortamına dönüşmekte ve bu sanal ortam onları hayattan koparmaktadır. Sosyal ağlarda vakit geçirme ve arkadaşlık kurma çabaları ergenleri internet ortamına bağımlı hale getirmektedir (9).

Harry Stack Sullivan (1953) kişilerarası teorisinde; çocukluk çağındaki ebeveyn tutumlarının, ergenlerin kişilerarası ilişkilerini etkilediğini savunmaktadır. Bu kurama göre “kendilik” sisteminin oluşmasında bakım verici kişinin ve anne babanın fonksiyonu çok önemlidir. Özellikle ebeveyn-çocuk ilişkisinden veya ebeveynlik tutumundan kaynaklanan olumsuz benlik algısının ilerleyen dönemlerde de ergenlerin akran ilişkilerinde görüldüğü vurgulanmıştır. Literatürde, ebeveyn-çocuk ilişkilerinin ve ebeveyn tutumlarının, ergenlik çağındaki kişilerarası ilişkiler üzerinde büyük etkilere sahip olduğu gösterilmiştir.

Ayrıca, Suler (1996) neredeyse tüm bağımlılık davranışlarının (aşırı madde kullanımı, internet bağımlılığı, cep telefonu bağımlılığı vb.) çocukluk çağındaki kişilerarası sorunlardan kaynaklandığını savunmaktadır.

Kişilerarası ilişkilerde problemleri olan ergenler bu sorunları telafi etmek için alternatif faaliyetler bulmaya çalışabilirler. Bu gibi durumlarda akıllı telefon kullanımı, yüz yüze görüşmeden iletişim kurmanın cazip bir yolu olabilir (53).

2.5.3. Akıllı Telefon Bağımlılığı ve Olumsuz Sonuçları

Akıllı telefonu bağımlılığı; akıllı telefonunun sorunlu ve işlevsiz kullanılması olarak tanımlanmaktadır. Akıllı telefon bağımlılığı semptomları aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Telefonunu kullanmaya, telefon görüşmeleri yapmaya veya mesaj göndermeye güçlü bir istek duymak; bu faaliyetlerle sürekli meşgul olmak
- Telefon kullanma sıklığını ve zamanını artırma ihtiyacı.
- Telefon kullanım sıklığını ve zamanını durdurmak veya azaltmak için yapılan başarısız girişimler.
- Telefon kullanım sıklığını ve zamanını durdurma veya azaltma girişimleriyle ilişkili huzursuzluk, anksiyete ve depresyon gibi belirtiler göstermek.
- Daha uzun telefon görüşmeleri yapmak ve olağandan daha fazla sayıda mesaj göndermek.
- Akıllı telefonu kullanımından kaynaklanan finansal, kariyer, aile ve sosyal sorunlar.
- Akıllı telefon kullanımı için harcanan zamanı ve masrafları gizlemek için yalan söylemek.
- Akıllı telefonu gerçek sorunlardan kaçma aracı ya da ruh halini iyileştirici (yalnızlık, kaygı, depresyon veya suçluluk duygusundan kurtulmak) olarak kullanmak (54).

Akıllı telefonların bilgisayarlarla kıyasla tercih edilmesinin en önemli nedeni; çevrimiçi oyunlar, sosyal ağlar ve mesajlaşma gibi internet tabanlı mobil uygulamalara ulaşılabilirliğinin olmasıdır. Akıllı telefonların taşınabilir olması da istenilen her yerden kısa süreli çevrimiçi olabilme fırsatı sunmaktadır (55). Bu durum özellikle ergenler arasında akıllı telefonun bağımlılık düzeyinde kullanılmasına ve birçok olumsuz sonuç doğurmasına neden olmaktadır.

Ergenlerin bilgisayar ve internet ortamlarını öğrenme ve bilgilerini artırma gibi olumlu akademik amaçlarla kullanmalarının yanı sıra birçok olumsuz

kullanımlarla da karşılaşılabilir. Bu sanal ortamlarda herhangi bir denetim sistemi olmadığından kişiler gerçek kimliklerini gizleyerek birçok olumsuz ve zararlı davranışa yönelebilmektedirler. Sahte hesaplar açarak zararlı mailler, mesajlar gönderme, başkalarına hakaret etme, bu olumsuz davranışlardan bazılarıdır. Buna benzer davranışlar ergenler arasında olumsuz ilişkilere yol açmakta, bilişim ve iletişim teknolojilerinin kötü amaçlar için de kullanılabileceğini göstermektedir (22).

2.6. Ebeveyn Tutumları, Sosyal Kaygı ve Akıllı Telefon Kullanımında Hemşirenin Rolü

Ergenin sosyalleşmesi, sağlıklı ve tutarlı bir kişilik geliştirmesinde, anne-babasıyla kuracağı iletişim ve etkileşim sürecinin önemi hemen hemen herkes tarafından bilinmektedir. Uygun etkileşimin gerçekleşebilmesi ise aile içindeki bireylerin birbirlerinden beklentilerinin karşılanması ve aynı zamanda birbirleriyle sağlıklı ilişki kurabilmeleriyle sağlanabilir. Gençler ailenin birlik ve desteğinin sürdürülmesini, aile içindeki güç dengesinin ve rol tanımlamalarının değişmesini isteyerek kendi benliğini bulup, anne-baba kontrolünden kurtulabilme mücadelesi verirken, anne-baba da çocuğunun üzerindeki kontrollerini yitirmenin kaygısını yaşayabilir (47).

Sosyal kaygının nedenini ve gelişimini anlamak için çeşitli etiyolojik çalışmalar ve açıklamalar yapılmıştır. Bunlardan biri de aile faktörü üzerinde durmaktadır. Birincil bakım veren kişinin etkisine dayanarak; aile, sosyal davranışların öğrenildiği ve bireylerin sosyalliği hakkında şemalarının geliştiği ilk yerdir. Sosyal fobinin başlangıcının erken yaşlarda olduğu bilindiği için ailesel faktörlerin incelenmesi çok önemlidir. Aile etkisinin oldukça fazla olduğu bu süreçte, sosyal kaygılı bireyler gelişebilir (48). Olumsuz geribildirime maruz kalmak, çocukları başkalarının olumsuz değerlendirmesine karşı aşırı duyarlı hale getirebilir. Dolayısıyla, ebeveyn değerlendirmesi sosyal kaygıyı arttırabilecek bir ebeveynlik davranışıdır (29).

Bireysel olgunlaşma süreci devam eden ve özel ilgi isteyen ergenler, sosyalleşme sürecinde dünyaya ayak uydurması ve toplumda saygınlık kazanması açısından rehberliğe gereksinim duyarlar. Hemşireler sağlık hizmetlerinin çeşitli alanlarında ve okullarda, çocuk ve aileleri ile en fazla birlikte olan kişilerdir. Sağlığın

korunması, geliştirilmesi ve hastalıkların önlenmesinde bireylerin ve toplumun sağlığını tehdit eden faktörlerin farkında olma, bireyleri bu konuda farkına vardırma hemşireliğin en önemli koruyucu işlevidir (1).

Ergenlik dönemine yaklaşmakta olan bir çocuğun anne babası genellikle çocuğunu bu döneme nasıl hazırlayacakları konusunda stres yaşar. Çocuk sağlığı hemşirelerinin uygun zamanda ileriye yönelik danışmanlık yapmak ve ayrıca çocuğun ve ailenin gereksinimlerini karşılayacak hemşirelik bakımını planlayabilmek için çocuğun büyüme ve gelişmesindeki öngörülebilir problemleri bilmesi gerekir. Düzenli izlemler sonucunda yapılan değerlendirmeler ile hemşirelik girişimlerinin planlanması ve uygulanması önem taşımaktadır (56).

Ergenin sosyalleşmesine rehberlik edebilecek çocuk hemşireleri, ergenin dönem özelliklerini göz önünde bulundurarak ailenin ve kitle iletişim araçlarının ergenin sosyalleşmesi açısından önemli etkileyici faktörler olduğunu bilmeli ve bu sürecin olumlu bir şekilde tamamlanması için hem ergene hem de ailesine yol gösterici olmalıdır (5).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Tipi

Bu araştırma tanımlayıcı ve kesitsel tipte bir çalışmadır.

3.2. Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma Burdur İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Merkez ilçesindeki ortaöğretim kurumları arasından olasılıklı örneklem yöntemlerinden tabakalı örneklem yöntemine göre alt, orta ve üst sosyoekonomik gruptan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Anadolu Lisesi ve Özel Lise olmak üzere üç okulda yapılmıştır. Bu okullardan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi alt sosyoekonomik düzeye, Anadolu Lisesi orta sosyoekonomik düzeye ve Özel Lise ise üst sosyoekonomik düzeye sahiptir.

Araştırma verileri 10/2017-01/2018 tarihleri arasında 3 aylık bir süreçte toplanmıştır.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Burdur il Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Merkez ilçesinde öğrenim gören 9.,10.,11. ve 12. sınıflardaki 6131 ergen oluşturmaktadır.

Örneklem hacmini belirlemek amacıyla G*Power (v3.1.9) programı kullanılarak güç analizi yapıldı. Cohen tarafından belirlenen standartlaştırılmış etki büyüklükleri kullanılarak örneklem; Tip 1 hata olasılığının (anlamlılık düzeyi) 0.05, bivariate testlerin gücünün % 90 ve etki büyüklüğünün 0.5 olacak şekilde 510 ergen olarak hesaplanmıştır (57).

3.4. Araştırmaya Dahil Edilme Kriterleri

- Ergenin ve ebeveyninin araştırmaya katılmayı kabul etmesi
- Ergenin 13-18 yaş aralığında olması
- Ergenin akıllı telefona sahip olması
- Ergenin ve ebeveyninin Türkçe konuşabiliyor olması
- Ergenin sağlıklı olması (Herhangi bir görsel veya işitsel probleminin olmaması)

3.5. Araştırmaya Dahil Edilmeme Kriterleri

- Ergenin ve ebeveyninin araştırmaya katılmayı kabul etmemesi
- Ergenin 13-18 yaş aralığında olmaması
- Ergenin akıllı telefona sahip olmaması
- Ergenin ve ebeveyninin Türkçe konuşmıyor olması
- Ergenin sağlıklı olmaması (Herhangi bir görsel veya işitsel probleminin olması)

3.6. Araştırma Soruları

1. Ergenlerin sosyodemografik özelliklerine göre algıladıkları anne baba tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar var mıdır ?
2. Ergenlerin sosyodemografik özelliklerine göre akıllı telefon bağımlılığı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar var mıdır ?
3. Ergenlerin sosyodemografik özelliklerine göre sosyal kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar var mıdır ?
4. Ergenlerin algıladıkları anne baba tutumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar var mıdır ?
5. Ergenlerin algıladıkları anne baba tutumlarına göre sosyal kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar var mıdır ?
6. Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ve sosyal kaygı düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?

3.7. Araştırmanın Değişkenleri

Bağımsız değişkenler: Ebeveyn tutumu

Bağımlı değişkenler: Akıllı telefon ölçek puanı ve kullanım süresi, Sosyal kaygı ölçek puanı

3.8. Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanmasında; Sosyo-Demografik Bilgi Formu (EK2), Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ) (EK3), Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Form (EK4) ile Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği (EK5) kullanılmıştır.

3.8.1. Sosyo-Demografik Veri Toplama Formu

Bu form, literatür taraması sonucunda araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Sosyodemografik bilgi formunda, ergenin yaşı, cinsiyeti, öğrenim düzeyi, kardeş sayısı, aile gelir düzeyi, anne baba öğrenim durumu, anne babanın beraber veya ayrı olması gibi aile ve çocuğu tanımlayan sekiz soru ile akıllı telefonun günlük kullanım süresi ve amacına ilişkin iki soru olmak üzere toplam on soru bulunmaktadır (EK 2).

3.8.2. Anne Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)

Ana-Baba Tutum Ölçeği; Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbush tarafından 1991 yılında geliştirilmiş olup, ülkemizde 2000 yılında Yılmaz tarafından Türkçe 'ye uyarlanmıştır. Ölçek 26 madde ve üç (3) alt boyuttan oluşmaktadır. Bu faktörler (alt boyutlar) kabul/ilgi (*acceptance/involvement*), kontrol/denetleme (*strictness/supervision*) ve psikolojik özerklik (*psychological autonomy*) boyutlarıdır. Kabul-İlgi alt ölçeğinde 9 madde, Kontrol-Denetleme alt ölçeğinde 8 madde ve Psikolojik-Özerklik alt ölçeğinde de 9 madde bulunmaktadır (8) .

Kabul/ilgi boyutu çocukların anne-babalarını ne derece sevecen, ilgili ve katılımcı olarak algıladıklarını ölçmeyi, Kontrol/denetleme boyutu çocukların anne-babalarını ne derece denetleyici olarak algıladıklarını ölçmeyi, psikolojik özerklik boyutu anne-babanın demokratik tutumu ne derece uyguladıklarını ve çocuğun bireyselliğini ifadeye ne derece cesaretlendirildiklerini ölçmeyi amaçlar (37).

Ölçeğin iç tutarlılık (Cronbach alfa) katsayıları sırasıyla, Kabul-İlgi alt ölçeği için 0.72, Kontrol-Denetleme alt ölçeği için 0.76, Psikolojik-Özerklik alt ölçeği için 0.82'dir. Ölçek iki şekilde değerlendirilmektedir (33, 58).

Değerlendirme boyut bazında yapılacaksa (özerklik, kabul ve kontrol) psikolojik özerklik alt ölçeği de değerlendirmeye dâhil edilmektedir. Ölçekte, Kontrol-Denetleme alt ölçeğinin ilk iki maddesi 7 dereceli, diğer maddeleri ise 3 derecelidir. Diğer alt ölçeklerdeki maddeler dörtlü likert tipindedir. Ölçeğin 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17 no'lu maddeler Kabul-İlgi alt ölçeğini; 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26 no'lu maddeler Kontrol-Denetleme alt ölçeğini ve 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18 no'lu maddeler Psikolojik-Özerklik alt ölçeğini oluşurmaktadır.

Değerlendirmede, Kabul-İlgi alt ölçeğindeki tek numaralı maddeler aynen alınır, Psikolojik-Özerklik alt ölçeğinin değerlendirmesinde çift numaralı maddeler

tersten puanlanır, sadece 12. madde tersten puanlanmaz. Kontrol-Denetleme alt ölçeğine ait ilk iki madde ‘hayır’ cevabı için 7, ‘istediğim saate kadar’ cevabı için 1 olacak şekilde, 1-7 arasında puanlanır; 21. sorudan itibaren maddeler “hiç çaba göstermez” cevabı için 1, “çok az çaba gösterir” cevabı için 2 ve “çok çaba gösterir” cevabı için 3 olacak şekilde puanlanır (37).

Ölçeğin diğer değerlendirme şeklinde, değerlendirme kategorik olarak (otoriter-hoşgörülü-demokratik-ihmkar) yapıldığı için, Psikolojik-Özerklik alt ölçeği değerlendirmeye alınmamaktadır. Bu değerlendirmede, Kabul-İlgi ve Kontrol-Denetleme alt ölçeklerinin kesişmesinden dört anne-baba tutumu ayırt edilmektedir. Ortanca değerlendirmeye alınmadan kabul/ilgi ve kontrol/denetleme boyutunda ortancanın üzerinde puan alan deneklerin anne-babaları “demokratik”; altında puan alan ergenlerin anne-babaları ise ‘ihmkâr’, Kabul/ilgi boyutunda ortancanın altında ve kontrol/denetleme boyutunda ortancanın üzerinde puan alan deneklerin anne-babaları “otoriter”, Kabul/ilgi boyutunda ortancanın üzerinde, kontrol/denetleme boyutunda ortancanın altında puan alan deneklerin anne-babaları ise “hoşgörülü” olarak adlandırılmıştır (58) (EK 3).

Tablo 3.1 Anne-Baba tutumuna ilişkin boyutlar

	Kabul /İlgi		Kontrol/Denetleme	
	Yüksek	Düşük	Yüksek	Düşük
Demokratik	*		*	
İhmalkar		*		*
Otoriter		*	*	
Hoşgörülü	*			*

3.8.3. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formu

Ölçeğin orijinali 2013 yılında Kwon, Kim, Cho ve Yang tarafından geliştirilmiş ve ülkemizde geçerlilik güvenilirliği ise Akın, Altundağ, Turan ve Akın tarafından 2014 yılında yapılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık güvenilirlik kat sayısı 0.88 olarak bulunmuştur. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ergenlerde 10 maddelik tek boyutlu bir ölçme aracıdır. Ölçek; kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde 5’li Likert

tipi bir derecelendirmeye sahiptir. Kesinlikle katılmıyorum 0 puan, kesinlikle katılıyorum 4 puan olacak şekilde ölçeğin toplam puanı 0 ile 40 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puanlar arttıkça bağımlılık düzeyi artmaktadır (59, 60) (EK 4).

3.8.4. Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği (ESKÖ)

Ölçek LaGreca ve Lopez (1998) tarafından ergenlere uyarlanmıştır. Türkiye’de 2007 yılında 12-15 yaş arasında geçerlilik ve güvenilirliğini Aydın ve Sütçü tarafından yapılmış olup, 2013 yılında Osman Zorbaz tarafından 14-17 yaş aralığı için uyarlaması yapılmıştır. Ölçek, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu (ODK), Genel Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma (G-SKHD) ve Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma (Y-SKHD) olmak üzere üç alt boyutlu bir yapıya sahiptir. ESKÖ’den alınan puanlara göre tüm testin iç tutarlılığına ilişkin Cronbach alfa katsayısı 0.91 ve maddelerin toplam test puanları ile korelasyonu 0.42 ile 0.72 arasında bulunmuştur (61).

Ergenler için sosyal kaygı ölçeği, beşli likert tipi ve toplam 22 maddeden oluşan bir ölçektir. Bunlardan 18’i ölçek maddesi olup, geriye kalan 4 madde (2, 7, 11, 16) puanlamaya katılmayan “kitap okumayı severim”, spor yapmaktan hoşlanırım” gibi farklı konulardan seçilmiş maddelerdir.

Ölçek maddeleri hiçbir zaman (1 puan), nadiren (2 puan), bazen (3 puan), genellikle (4 puan), her zaman (5 puan) olarak puanlanan likert tipi derecelendirmeli bir ölçektir. Ölçeği cevaplayanın ölçekten alabileceği en düşük puan 18, en yüksek puan ise 90’dır. Ölçekten alınan yüksek puanlar sosyal kaygının belirtilerinin fazlalığına işaret etmektedir (58) (EK 5).

3.9. Araştırma Planı ve Takvimi

Şekil 1. Çalışma Grafiği

Hazırlık Çalışmaları/ Genel Literatür Tarama (Nisan-Haziran 2017)		
Tez Önerisinin Sunumu (Haziran 2017)		
Okullarda Çalışma Yapmak İçin İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden İzinlerin Alınması, Okul Yönetimiyle İşbirliği, Etik Kurul Onayının Alınması (Temmuz-Eylül 2017)		
Velilerden Yazılı Onamların Alınması (Ekim 2017)		
Verilerin Toplanması (Ekim –Aralık 2017)		
<u>Özel Lise</u>	<u>Anadolu Lisesi</u>	<u>Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Sosyo-Demografik Bilgi Formu • Anne-Baba Tutum Ölçeği • Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Form • Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği 	<ul style="list-style-type: none"> • Sosyo-Demografik Bilgi Formu • Anne-Baba Tutum Ölçeği • Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Form • Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği 	<ul style="list-style-type: none"> • Sosyo-Demografik Bilgi Formu • Anne-Baba Tutum Ölçeği • Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Form • Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği
Verilerin Değerlendirilmesi (Aralık 2017-Ocak 2018)		
Tez Savunması Sınavı (2018)		

3.10. Verilerin Toplanması

Ön Uygulama Aşaması: Anket formlarındaki soruların anlaşılabilirliği ve formların doldurulması için gereken sürenin belirlenmesi için form ve ölçekler örnekleme dahil olmayan 13-18 yaş grubunda 5 ergene uygulanmıştır. Ön uygulama sonrası formların anlaşılır olması nedeniyle ilave düzenleme yapılmamıştır. Anketlerin doldurulması için gerekli olan süre 15-20 dakika olarak belirlenmiştir.

Uygulama Aşaması: Veri toplama sürecinde okul yönetimleriyle görüşülerek anketlerin uygulanabileceği ders saatleri ve o saatlerde uygun olan sınıfların listesi belirlenmiştir. Her hafta uygun olan ders saatinde belirlenen 2 sınıfa 20'şer dakikadan toplam 40 dakika olacak şekilde anketler uygulanmıştır. Anketler araştırmaya katılmayı kabul eden ergenlere araştırmacı tarafından dağıtılıp, bilgilendirme yapıldıktan sonra araştırmacı sınıftayken doldurulmuştur. Anketle ilgili sorulan sorular araştırmacı tarafından açıklanmıştır. Verilerin toplandığı gün devamsızlık yapan öğrenciler belirlenmiş ve diğer günlerde gelindiğinde o öğrencilere de anket uygulanmıştır. Araştırma verileri 10/2017-01/2018 tarihleri arasında 3 aylık bir süreçte toplanmıştır.

3.11. Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin analizi bilgisayar ortamında IBM SPSS 22 paket programı ile yapılmıştır (62). Veriler, frekans ve medyan (25-75 persantil) olarak ifade edilmiştir. Sayısal değişkenler için verilerin normalliği Shapiro-Wilk testi, histogram ve Q-Q grafikleri ile değerlendirilmiştir. Kategorik değişkenlerin karşılaştırılmasında Ki-kare, iki grup arasındaki farklılığı karşılaştırmak için Mann-Whitney U, ikiden fazla grupların karşılaştırılmasında Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Kruskal Wallis testi sonucu fark bulunması durumunda çoklu karşılaştırma testi olarak Benferroni düzeltilmeli Dum testinden yararlanılmıştır. Sayısal değişkenler arası ilişkiler Spearman's Korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir. İstatistiksel testlerde $p < 0.05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

3.12. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırmanın kesitsel tipte olması nedeniyle genellenebilir olmaması,
2. Örneklem grubunda devamsız öğrencilerin olması nedeniyle öğrenciye ulaşmada zorluk olması,
3. Toplanan verilerin doğruluğu ve yanlı olmaması, anketleri dolduran ergenlerin samimiyetine bağlı olması bu araştırmanın sınırlılıklarıdır.

3.13. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın etik açıdan uygunluğunun değerlendirilmesi amacıyla Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi etik kurulundan izin alınmıştır (EK 7) . Burdur ili merkez ilçesinde belirlenen okullarda çalışmanın yapılabilmesi için Burdur İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden yazılı izinler alınmıştır (EK 8).

Verilerin toplanması için, çalışmaya başlamadan önce okul yönetimi ve öğretmenlerle görüşülerek sözel izinleri alınmıştır. Araştırmanın amacı hakkında ergenlere ve ailelerine bilgi verilerek araştırmayı kabul eden ebeveynlerden yazılı Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu (EK 1) ve ergenlerden de sözel onam alınmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde, ergenler tarafından algılanan ebeveyn tutumları, akıllı telefon kullanım ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmanın bulguları 5 ana başlık altında ele alınmıştır:

1. Ergenlerin ve Ebeveynlerinin Tanıtıcı Özelliklerine İlişkin Bulgular
2. Ergenlerin Sosyodemografik Özelliklerine Göre Algıladıkları Anne Baba Tutumlarına İlişkin Bulgular
3. Ergenlerin Sosyodemografik Özelliklerine Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı, Sosyal Kaygı Alt Ölçek ve Toplam Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular
4. Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı, Sosyal Kaygı Alt Ölçek ve Toplam Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular
5. Akıllı Telefon Bağımlılığı ile Sosyal Kaygı Alt Ölçek ve Toplam Ölçek Puanlarının İlişkinine İlişkin Bulgular

6.1.Ergenlerin ve Ebeveynlerinin Tanıtıcı Özelliklerine İlişkin Bulgular

Çalışmaya katılan ergenlerin ve ailelerinin sosyodemografik özelliklerinin dağılımı Tablo 4.1’de yer almaktadır. Ergenlerin yaş ortalamasının 16.0 ± 1.12 yıl ve % 27.8’inin 9. sınıfta ve % 34.5’inin Anadolu lisesinde öğrenim gördüğü belirlenmiştir. Ayrıca ergenlerin % 53.3’ünün kız, %83.7’si çekirdek aileye, %58.4’ü tek kardeşe sahip olduğu ve % 59.0’u gelir durumunu gelir gidere eşit olarak algıladığını belirtmiştir. Ebeveynlerine ilişkin; annelerin %45.1’inin ilköğretim, babalarının ise % 33.5’inin üniversite mezunu olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.1).

Tablo 4.1 Sosyodemografik özelliklerin dağılımı (n=510)

Sosyodemografik özellikler	n	%
Cinsiyet		
Kız	272	53.3
Erkek	238	46.7
Okul Türü		
Özel Lise	174	34.1
Anadolu Lisesi	176	34.5
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	160	31.4
Öğrenim gördüğü sınıf		
9. sınıf	142	27.9
10. sınıf	119	23.3
11. sınıf	120	23.5
12. sınıf	129	25.3
Kardeş sayısı		
Yok	49	9.6
1	298	58.4
2	118	23.1
3	32	6.4
4 ve üzeri	13	2.5
Aile yapısı		
Çekirdek	427	83.7
Geniş	62	12.2
Parçalanmış	18	3.5
Diğer	3	0.6
Gelir durumu		
Gelir giderden az	58	11.4
Gelir gidere eşit	301	59.0
Gelir giderden fazla	151	29.6
Anne eğitim düzeyi		
Okuma yazma bilmiyor	4	0.8
İlköğretim	230	45.1
Lise	135	26.5
Üniversite	127	24.9
Lisansüstü eğitim	14	2.7
Baba eğitim düzeyi		
Okuma yazma bilmiyor	3	0.6
İlköğretim	169	33.1
Lise	141	27.7
Üniversite	171	33.5
Lisansüstü eğitim	26	5.1
Toplam	510	100

Tablo 4.2 Ergenlerin günlük akıllı telefon kullanım süreleri ve amaçları (n=510)

Sosyodemografik özellikler	<i>n</i>	%
Günlük Akıllı telefon kullanım süresi		
1 saatten az	40	7.8
1-3 saat arası	215	42.2
3-5 saat arası	151	29.6
5 saatten fazla	104	20.4
Akıllı telefon kullanım amacı *		
a. Sosyal ağ kullanmak	337	32.8
b. Ders çalışmak	138	13.4
c. Arkadaşlarla görüşmek	275	26.8
d. Oyun oynamak	86	8.4
e. Video ve film izlemek	190	18.6
Toplam	510	100

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Ergenlerin günlük akıllı telefon kullanım süresine bakıldığında %50.0'ının 3 saatten fazla akıllı telefon kullandığı, % 32.8'inin sosyal ağ kullanmak, 26.8'inin arkadaşlarıyla görüşmek ve % 18.6'sının video-film izlemek amacıyla akıllı telefonlarını kullandıkları saptanmıştır (Tablo 4.2).

6.2.Ergenlerin Sosyodemografik Özelliklerine Göre Algıladıkları Anne Baba Tutumlarına İlişkin Bulgular

Tablo 4.3'te cinsiyete göre ergenlerin algıladıkları anne baba tutumlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($\chi^2=55.696$, $p=0.001$). Kadınlarda algılanan anne baba tutumları % 41.2 ile demokratik, % 31.2 ile otoriter iken erkeklerde %30.3 ile ihmalkar ve % 29.8 ile hoşgörülü tutumdur. Kadınların daha çok algıladıkları ebeveyn tutumunun demokratik, erkeklerin ise ihmalkar tutum olduğu belirlenmiştir.

Ergenlerin öğrenim gördükleri okul türüne göre algıladıkları anne baba tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($\chi^2=16.242$, $p=0.013$). Okulu, Özel Lise olanlarda anne baba tutumu demokratik olanların oranı %41.2, Anadolu Lisesi olanlarda anne baba tutumu demokratik olanların oranı %33.0, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi olanlarda anne baba tutumu demokratik olanların oranı % 33.8'dir. Her üç lisede okuyanlarda da anne baba tutumu daha çok demokratiktir. Ancak ergenlerin algıladıkları diğer ebeveyn tutumlarına bakıldığında Özel lisede okuyanlarda % 27.6 ile ihmalkar, Anadolu lisesinde okuyanlarda % 32.4 ile otoriter, Mesleki ve teknik Anadolu lisesinde okuyan ergenlerde ise % 26.3 ile hoşgörülü tutum ön plana çıkmaktadır (Tablo 4.3).

Öğrenim görülen sınıf değişkenine göre algılanan anne baba tutumuna bakıldığında 9.,10.,11. sınıflardaki ergenlerin en çok algıladıkları ebeveyn tutumunun demokratik tutum olduğu (% 38.0, %35.3, % 29.2, sırasıyla), 12. sınıftaki ergenlerin ise en çok algıladıkları tutumun ihmalkar tutum olduğu belirlenmiştir (% 31.8). Gruplar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($\chi^2=30.665$, $p=0.001$) (Tablo 4.3).

Tablo 4.3'te ergenlerin yaşına göre algılanan anne baba tutumuna bakıldığında; 14,15 ve 16 yaşında olan ergenler ebeveynlerini demokratik olarak algılamakta, 17 yaşındakiler ihmalkar ya da hoşgörülü, 18 yaşında olan ergenler ise ihmalkar olarak algılamaktadırlar. Ayrıca gruplar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\chi^2=31.437$, $p=0.02$).

Ergenlerin kardeş sayısı, aile yapısı, gelir durumu, anne ve baba eğitim düzeyi ile günlük akıllı telefon kullanma süresine göre algılanan ebeveyn tutumlarının istatistiksel olarak farklı olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.3 Ergenlerin Sosyodemografik Özelliklerine Göre Algıladıkları Anne Baba Tutumları (n=510)

Sosyodemografik Özellikler	Anne Baba Tutumları								χ^2	<i>p</i>
	Demokratik		ihmalkar		Otoriter		Hoşgörülü			
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%		
Cinsiyet										
Kadın	112	41.2	35	12.9	85	31.2	40	14.7	55.696	0.001
Erkek	49	20.6	72	30.3	46	19.3	71	29.8		
Okul Türü										
Özel Lise	49	28.2	48	27.6	36	20.7	41	23.5	16.242	0.013
Anadolu Lisesi	58	33.0	33	18.7	57	32.4	28	15.9		
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	54	33.7	26	16.2	38	23.8	42	26.3		
Öğrenim gördüğü sınıf										
9. sınıf	54	38.0	23	16.2	48	33.8	17	12.0	30.665	0.001
10. sınıf	42	35.3	19	16.0	30	25.2	28	23.5		
11. sınıf	35	29.2	24	20.0	27	22.5	34	28.3		
12. sınıf	30	23.2	41	31.8	26	20.2	32	24.8		
Yaş										
14	23	43.4	7	13.2	18	34.0	5	9.4	31.437	0.002
15	41	33.9	23	19.0	36	29.7	21	17.4		
16	47	34.3	20	14.6	39	28.5	31	22.6		
17	38	23.7	44	27.5	34	21.3	44	27.5		
18	12	30.8	13	33.3	4	10.3	10	25.6		
Kardeş sayısı										
Yok	21	42.9	8	16.3	12	24.5	8	16.3	8.242	0.766
1	85	28.5	66	22.2	77	25.8	70	23.5		
2	40	33.9	23	19.5	29	24.6	26	22.0		
3	12	37.5	8	25.0	8	25.0	4	12.5		
4 ve üzeri	3	23.1	2	15.4	5	38.4	3	23.1		

 χ^2 : Ki-kare analizi

Tablo 4.3. Sosyodemografik özelliklere göre ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları (n=510) (devamı)

Sosyodemografik Özellikler	Anne Baba Tutumları								χ^2	p
	Demokratik		ihmalkar		Otoriter		Hoşgörülü			
	n	%	n	%	n	%	n	%		
Aile yapısı										
Çekirdek	134	31.4	90	21.1	109	25.5	94	22.0	1.918	0.927
Geniş	22	35.5	11	17.7	17	27.4	12	19.4		
Parçalanmış	5	23.8	6	28.6	5	23.8	5	23.8		
Gelir durumu										
Gelir giderden az	20	34.5	11	19.0	15	25.8	12	20.7	11.501	0.074
Gelir gidere eşit	101	33.5	59	19.6	86	28.6	55	18.3		
Gelir giderden fazla	40	26.5	37	24.5	30	19.9	44	29.1		
Anne eğitim düzeyi										
İlköğretim	73	31.2	41	17.5	72	30.8	48	20.5	11.070	0.271
Lise	44	32.6	29	21.5	30	22.2	32	23.7		
Üniversite	39	30.7	35	27.6	24	18.9	29	22.8		
Lisansüstü eğitim	5	35.7	2	14.3	5	35.7	2	14.3		
Baba eğitim düzeyi										
İlköğretim	53	30.8	32	18.6	49	28.5	38	22.1	5.624	0.777
Lise	47	33.3	27	19.2	34	24.1	33	23.4		
Üniversite	51	29.8	44	25.7	40	23.4	36	21.1		
Lisansüstü eğitim	10	38.4	4	15.4	8	30.8	4	15.4		
Günlük Akıllı telefon kullanım süresi										
1 saatten az	14	35.0	6	15.0	12	30.0	8	20.0	8.758	0.460
1-3 saat arası	74	34.5	42	19.5	60	27.9	39	18.1		
3-5 saat arası	44	29.1	38	25.2	35	23.2	34	22.5		
5 saatten fazla	29	27.9	21	20.2	24	23.1	30	28.8		

 χ^2 : Ki-kare analizi

6.3.Ergenlerin Sosyodemografik Özelliklerine Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı, Sosyal Kaygı Alt Ölçek ve Toplam Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Tablo 4.4'te ergenlerin ve ailelerinin sosyodemografik özelliklerine göre akıllı telefon bağımlılığı, sosyal kaygı alt ölçek ve toplam ölçek puanları görülmektedir.

Sosyodemografik özelliklere göre ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı puanlarının sadece akıllı telefon kullanımı süresine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır ($\chi^2=12.375$, $p=0.006$). Akıllı telefon bağımlılığı puanlarının telefon kullanım süresi arttıkça arttığı ve telefon kullanım süresi 5 saatten fazla olan ergenlerde akıllı telefon bağımlılığının en yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.4).

Cinsiyete göre sosyal kaygı alt ölçekleri olan "ODK" ve "GSKHD" arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunurken ($z= -2.191$, $p=0.028$; $z= -2.907$, $p=0.004$, sırasıyla), "YSKHD" ve "SKTÖP" arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($z= -858$ $p=0.391$, $z= -1.566$ $p=0.117$, sırasıyla). Buna göre erkeklerde "ODK" ve "GSKHD" kadınlara oranla daha fazladır.

Farklı sınıfta öğrenim gören ergenler arasında "YSKHD" puanlarının istatistiksel olarak farklılık gösterdiği, bu farklılığı oluşturan grupların 9.sınıf ve 11. sınıf oldukları saptanmıştır ($\chi^2=11.823$, $p=0.008$). Öğrenim gördükleri sınıfa göre en çok "YSKHD" puanını 9.sınıfta öğrenim gören ergenler alırken, en az puanı ise 11. sınıfta öğrenim gören ergenlerin aldığı belirlenmiştir.

Ergenlerin öğrenim gördükleri sınıfa göre "SKTÖP" arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu ve bu farklılığı oluşturan grupların 9., 11. ve 12. sınıflar oldukları saptanmıştır ($\chi^2=9.007$, $p=0.029$). Buna göre "SKTÖP" 9. sınıf olan ergenlerde en fazla iken 12. sınıftaki ergenlerde en azdır.

Anne eğitim düzeyine göre ergenlerin "GSKHD", "YSKHD" ve "SKTÖP" puanlarının istatistiksel olarak farklı olduğu belirlenmiştir ($\chi^2=13.559$, $p=0.009$, $\chi^2=16.304$, $p=0.003$, $\chi^2=10.978$, $p=0.027$, sırasıyla). Bu farklılığı oluşturan grupların "GSKHD" için ilköğretim ve lisansüstü eğitim grupları, "YSKHD" için ilköğretim, üniversite ve lisansüstü eğitim grupları, "SKTÖP" için ilköğretim ve üniversite

grupları olduğu görülmüştür. Üç ölçekte de anneleri ilköğretim mezunu olan ergenlerin en yüksek puana sahip oldukları saptanmıştır (Tablo 4.4).

Baba eğitim düzeyine göre ergenlerin “YSKHD” puanlarının gruplar arasındaki farkı istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($\chi^2=17.808$, $p=0.001$). Bu farklılığı oluşturan grupların babası ilköğretim ve üniversite mezunu olan ergenlerin olduğu belirlenmiştir. Babası ilköğretim mezunu olan ergenlerin “YSKHD” puanlarının diğer gruplara göre en fazla olduğu saptanmıştır (Tablo 4.4).

Ergenlerin gelir düzeylerine göre “GSKHD”, “YSKHD” ve “SKTÖP” arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\chi^2=6.955$, $p=0.031$, $\chi^2=7.443$, $p=0.024$, $\chi^2=8.835$, $p=0.012$, sırasıyla). “GSKHD”, “YSKHD” ve “SKTÖP” için en yüksek puanı geliri giderinden az gruba ait olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.4).

Kardeş sayısı ve aile yapısına göre ergenlerin Sosyal Kaygı Ölçeği ve alt ölçekleri toplam puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$) (Tablo 4.4).

Tablo 4.4 Sosyodemografik özelliklere göre ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı, sosyal kaygı alt ölçek ve toplam ölçek puanları

Sosyodemografik Özellikler	Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puanı <i>Ort (25p-75p)</i>	Sosyal Kaygı Ölçeği Alt Boyutları			Sosyal Kaygı Ölçeği Toplam Puanı <i>Ort (25p-75p)</i>
		ODK <i>Ort (25p-75p)</i>	GSKHD <i>Ort (25p-75p)</i>	YSKHD <i>Ort (25p-75p)</i>	
Cinsiyet*					
Kadın	19.0(14.0-26.0)	15.0(10.0-19.0)	9.0(7.0-12.0)	16.0(12.0-19.0)	40.0(32.0-49.0)
Erkek	18.0(13.0-27.0)	16.0(12.0-21.0)	10.0(8.0-14.0)	15.0(12.0-18.2)	42.0(33.0-53.0)
<i>U</i>	<i>Z</i> = -,135	<i>Z</i> = -2,191	<i>Z</i> = -2,907	<i>Z</i> = -,858	<i>Z</i> = -1,566
<i>p</i>	0.893	0.028	0.004	0.391	0.117
Öğrenim gördüğü sınıf**					
9. sınıf	19.0(13.0-27.0)	16.0(12.0-22.0)	10.0 (8.0-14.0)	16.5(13.0-20.0) ^a	44.0(34.0-54.2) ^a
10.sınıf	18.0(13.0-25.0)	16.0(11.0-21.0)	10.0 (7.0-13.0)	15.0(12.0-19.0) ^{ab}	42.0(32.0-51.0) ^{ab}
11.sınıf	18.0(14.0-25.0)	14.0(11.0-20.0)	9.0 (6.2-13.0)	14.0(11.0-18.0) ^a	40.0(29.2-47.0) ^b
12.sınıf	20.0(14.0-28.0)	14.0(11.0-19.0)	9.0 (7.0-12.0)	15.0(12.0-18.0) ^{ab}	38.0(33.0-49.0) ^b
<i>KW</i>	$\chi^2=2,409$	$\chi^2=6,553$	$\chi^2=3,384$	$\chi^2=11,823$	$\chi^2=9,007$
<i>p</i>	0.492	0.088	0.336	0.008	0.029
Kardeş sayısı **					
Yok	21.0(12.5-27)	15.0(11.5-21.0)	9.0(6.5-14.0)	15.0(12.0-18.0)	38.0(32.0-49.5)
1	18.0(13.7-26.0)	15.5(11.0-20.0)	9.0(7.0-13.0)	15.0(12.0-19.0)	42.0(32.0-50.0)
2	19.0(15.0-28.0)	15.0(12.0-20.0)	10.5(8.0-13.0)	16.0(12.0-18.0)	40.0(33.0-50.5)
3	20.0(13.0-27.0)	15.5(10.2-21.0)	11.0(7.0-14.7)	16.5(14.0-21.5)	42.5(32.2-53.7)
4 ve üzeri	14.0(6.5-22.0)	15.0(12.5-21.0)	11.0(8.0-14.0)	14.0(11.5-17.5)	38.0(33.5-53.5)
<i>KW</i>	$\chi^2=4,847$	$\chi^2=0,131$	$\chi^2=2,688$	$\chi^2=6,415$	$\chi^2=1,483$
<i>p</i>	0.303	0.998	0.611	0.170	0.830
Gelir durumu**					
Gelir giderden az	18.0(9.7-25.2)	17.0(11.0-22.2)	11.0(7.7-14.0) ^a	17.0(13.7-18.2) ^a	44.5(34.0-53.5) ^a
Gelir gidere eşit	18.0(13.0-26.0)	15.0(12.0-21.0)	9.0(8.0-13.0) ^b	16.0(13.0-19.0) ^a	41.0(33.0-50.0) ^{ab}
Gelir giderden fazla	21.0(15.0-28.0)	15.0(10.0-19.0)	9.0(6.0-13.0) ^b	14.0(12.0-18.0) ^b	38.0(31.0-49.0) ^b
<i>KW</i>	$\chi^2=5,375$	$\chi^2=5,146$	$\chi^2=6,955$	$\chi^2=7,443$	$\chi^2=8,835$
<i>p</i>	0.068	0.076	0.031	0.024	0.012

* Mann Whitney U ** Kruskal Wallis *a, b* üst simgeleri gruplar arası farklılığı göstermektedir. Aynı harfin yer aldığı gruplar benzerdir.

ODK Olumsuz Değerlendirilme Korkusu GSKHD Genel Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma YSKHD Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma

Tablo 4.4 Sosyodemografik özelliklere göre ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı, sosyal kaygı alt ölçek ve toplam ölçek puanları(devamı)

Sosyodemografik Özellikler	Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği Puanı <i>Ort (25p-75p)</i>	Sosyal Kaygı Ölçeği Alt Boyutları			Sosyal Kaygı Ölçeği Toplam Puanı <i>Ort (25p-75p)</i>
		ODK <i>Ort (25p-75p)</i>	GSKHD <i>Ort (25p-75p)</i>	YSKHD <i>Ort (25p-75p)</i>	
Anne eğitim düzeyi **					
İlköğretim	17.5(12.0-26.0)	15.5(12.0-21.0)	11.0(8.0-14.0) ^a	16.0(13.0-19.0) ^a	43.0(34.0-52) ^a
Lise	20.0(14.0-27.0)	16.0(11.0-20.0)	9.0(7.0-13.0) ^{ab}	15.0(12.0-18.0) ^{ab}	39.0(32.0-51.0) ^{ab}
Üniversite	19.0(14.0-27.0)	14.0(11.0-20.0)	9.0(7.0-13.0) ^{ab}	14.0(11.0-17.0) ^b	39.0(31.0-48.0) ^b
Lisansüstü eğitim	23.5(17.7-28.7)	16.5(11.5-22.0)	7.5(5.0-9.0) ^b	13.5(11.5-18.2) ^b	36.5(27.0-49.2) ^{ab}
<i>KW</i>	$\chi^2=7,329$	$\chi^2=3,087$	$\chi^2=13,559$	$\chi^2=16,304$	$\chi^2=10,978$
<i>P</i>	0.119	0.543	0.009	0.003	0.027
Baba eğitim düzeyi **					
İlköğretim	17.0(11.5-25.0)	16.0(11.0-21.0)	11.0(8.0-14.0)	17.0(13.0-19.0) ^a	43.0(33.0-53.5)
Lise	20.0(14.5-27.0)	15.0(11.0-19.5)	9.0(7.0-13.0)	15.0(12.0-18.0) ^{ab}	41.0(33.0-48.5)
Üniversite	19.0(14.0-27.0)	15.0(11.0-20.0)	9.0(7.0-13.0)	14.0(11.0-18.0) ^b	38.0(32.0-50.0)
Lisansüstü eğitim	20.5(13.7-27.2)	15.5(10.7-21.5)	10.5(6.0-14.0)	15.5(11.5-19.0) ^{ab}	40.5(32.2-53.0)
<i>KW</i>	$\chi^2=9,259$	$\chi^2=1,045$	$\chi^2=8,681$	$\chi^2=17,808$	$\chi^2=7,665$
<i>P</i>	0.055	0.903	0.070	0.001	0.105
Aile yapısı **					
Çekirdek	19.0(14.0-26.0)	15.0(11.0-20.0)	9.0(7.0-13.0)	15.0(12.0-19.0)	41.0(32.0-50.0)
Geniş	19.0(11.7-25.2)	15.5(13.0-20.0)	10.0(8.0-13.2)	15.0(12.0-18.0)	41.5(33.7-49.5)
Parçalanmış	25.5(16.0-33.2)	17.0(12.7-21.0)	10.5(8.7-13.5)	16.0(11.2-18.2)	41.0(34.0-54.2)
Diğer	8.0(6.0-8.0)	14.0(10.0-14.0)	6.0(6.0-6.0)	13.0(9.0-13.0)	35.0(29.0-35.0)
<i>KW</i>	$\chi^2=3,136$	$\chi^2=0,732$	$\chi^2=1,298$	$\chi^2=0,084$	$\chi^2=0,357$
<i>P</i>	0.081	0.697	0.220	0.941	0.599
Günlük Akıllı telefon kullanım süresi **					
1 saatten az	12.0(5.0-23.0) ^a	16.0(12.0-22.0)	12.0(8.0-15.0)	15.5(13.0-19.7)	46.0(32.2-54.7)
1-3 saat arası	18.0(14.0-26.0) ^b	15.0(11.0-21.0)	10.0(7.0-13.0)	16.0(12.0-19.0)	41.0(33.0-50.0)
3-5 saat arası	19.0(13.0-27.0) ^b	16.0(12.0-20.0)	9.0(7.0-13.0)	15.0(12.0-18.0)	40.0(33.0-50.0)
5 saatten fazla	21.0(15.0-27.0) ^b	15.0(11.0-20.0)	9.0(7.0-13.0)	15.5(12.0-19.0)	40.0(31.0-49.7)
<i>KW</i>	$\chi^2=12,375$	$\chi^2=0,892$	$\chi^2=4,321$	$\chi^2=2,569$	$\chi^2=2,936$
<i>P</i>	0.006	0.827	0.229	0.463	0.402

* Mann Whitney U ** Kruskal Wallis *a, b* üst simgeleri gruplar arası farklılığı göstermektedir. Aynı harfin yer aldığı gruplar benzerdir.

ODK Olumsuz Değerlendirilme Korkusu GSKHD Genel Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma YSKHD Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma

6.4.Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı, Sosyal Kaygı Alt Ölçek ve Toplam Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Ergenler tarafından algılanan ebeveyn tutumlarına göre Akıllı telefon bağımlılığı ölçek puanının istatistiksel olarak farklılık göstermediği belirlenmiştir ($\chi^2=3.414$, $p=0.332$). Ergenlerin sosyal kaygı ölçek ve alt ölçek puanlarının ise , ebeveyn tutumlarına göre sadece “YSKHD” alt ölçeğinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($\chi^2=14.129$, $p=0.003$). Ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumlarına göre; demokratik ve otoriter ebeveyn tutumlarında “YSKHD” puanlarının daha fazla olduğu saptanmıştır (Tablo 4.5).

Tablo 4.5 Ergenlerin anne baba tutumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı, sosyal kaygı alt ölçek ve ölçek puanlarının karşılaştırılması

Ölçekler	Anne Baba Tutumları				KW *	p	
	Demokratik	İhmalkar	Otoriter	Hoşgörülü			
	Ort (25p-75p)	Ort (25p-75p)	Ort (25p-75p)	Ort (25p-75p)			
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	20.0 (14.0-27.0)	18.0 (14.0-27.0)	18.0(13.0-24.0)	20.0(14.0-28.0)	$\chi^2= 3,414$	0.332	
Sosyal Kaygı Ölçeği Alt Boyutları	ODK	15.0 (11.0-21.0)	15.0 (12.0-21.0)	16.0 (12.0-21.0)	15.0 (11.0-19.0)	$\chi^2= 1,255$	0.740
	GSKHD	9.0 (7.0-13.0)	10.0 (7.0-14.0)	10.0 (8.0-13.0)	9.0 (7.0-13.0)	$\chi^2=2,483$	0.478
	YSKHD	16.0 (13.0-19.0) ^a	14.0 (11.0-18.0) ^b	16.0 (13.0-19.0) ^a	15.0 (11.0-18.0) ^b	$\chi^2=14,129$	0.003
Sosyal Kaygı Ölçek							
Toplam Puanı	41.0 (33.0-51.0)	40.0 (32.0-53.0)	43.0 (34.0-50.0)	39.0 (31.0-48.0)	$\chi^2= 4,707$	0.195	

* Kruskal Wallis

a, b üst simgeleri gruplar arası farklılığı göstermektedir. Aynı harfin yer aldığı gruplar benzerdir.

ODK Olumsuz Değerlendirilme Korkusu GSKHD Genel Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma YSKHD Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma

6.5. Akıllı Telefon Bağımlılığı ile Sosyal Kaygı Alt Ölçek ve Toplam Ölçek Puanlarının İlişkinine İlişkin Bulgular

Akıllı telefon bağımlılığı ile sosyal kaygı alt ölçekleri ve toplam ölçek puanları arasındaki korelasyon Tablo 4.6’te yer almaktadır.

Akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ile “ODK” arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($\rho=0.071$), “GSKHD” ile pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($\rho=0.007$), “YSKHD” ile pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($\rho=0.046$) olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ile “SKTÖP” arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki ($\rho=0.051$) bulunmakla birlikte bu ilişki katsayıları istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 4.6 Akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ile sosyal kaygı alt ölçek ve ölçek puanları arasındaki ilişki

	Sosyal Kaygı Toplam Ölçek Puanı		Sosyal Kaygı Alt Ölçekleri					
			ODK		GSKHD		YSKHD	
	ρ	p	ρ	p	ρ	p	ρ	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	0.051	0.248	0.071	0.110	0.007	0.876	0.0146	0.303

* Spearman Korelasyon Analizi

ODK Olumsuz Değerlendirilme Korkusu GSKHD Genel Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma
YSKHD Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma

5. TARTIŞMA

Bu bölümde Burdur ilinin Merkez ilçesinde 2017 yılının Ekim ayı ile 2018 yılının Ocak ayı arasında alt, orta ve üst sosyoekonomik grupta yer alan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Anadolu Lisesi ve Özel lisede eğitim faaliyetlerini sürdüren 9. 10. 11. ve 12. sınıflarındaki 510 ergenin algıladıkları ebeveyn tutumları ile akıllı telefon kullanımları ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla uygulanan Anne Baba Tutum Ölçeği, Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği ve araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış sosyo-demografik bilgi formundan elde edilen sonuçlar tartışılmıştır. Araştırmanın tartışma bölümü, bulgular bölümündeki akışa göre incelenmiştir.

Literatürde ergenlerde algılanan ebeveyn tutumu, akıllı telefon kullanımı ve sosyal kaygı düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaya rastlanmamıştır. Akıllı telefon bağımlılığının nedenleri ve etkileri son yıllarda araştırıldığından literatürde kısıtlı çalışmalar bulunmaktadır. Ayrıca akıllı telefon bağımlılığının istenilen yer ve zamanda hızlı ve kolay bir şekilde internete bağlanabilme özelliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu nedenle araştırmanın bulguları literatürde yer alan sosyal kaygı ile akıllı telefon kullanımı ve internet bağımlılığı ilişkisine dayanan araştırmalar çerçevesinde tartışılmıştır.

5.1. Sosyodemografik Özelliklerine Göre Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumlarının Tartışılması

Toplumsal cinsiyet farklılığı çocuk doğduğu anda başlamakta ve bu farklılık ilk olarak toplumun en küçük yapı taşı olan aile ortamında yetiştirilme tutumlarıyla göze çarpmaktadır (63). Tablo 4.3'te cinsiyete göre ergenlerin algıladıkları anne baba tutumlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p=0.001$). Kadınların, demokratik ve otoriter anne baba tutumunu (%41.2 ve % 31.2), erkeklerin ise ihmalkar ve hoşgörülü anne baba tutumunu (%30.3 ve %29.8) daha yüksek oranda algıladıkları belirlenmiştir. Ebeveynler erkek çocuklarından başarıya, bağımsız hareket etme ve kişisel sorumluluklarını almasını beklerken, kız çocuklarından ailesine daha bağımlı, daha düşkün olmasının beklemektedirler (65). Çalışmada cinsiyetler arasındaki bu farklılığın ebeveynlerin kız çocuklarına erkek çocuklarından daha fazla kontrolcü davrandıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Özyürek ve Özkan'ın (2015), yaptığı çalışmasında ergenlerin algıladıkları anne baba tutumlarının

cinsiyet değişkeninden anlamlı ölçüde etkilendiği ve kız ergenlerin, erkeklere göre anne babalarını daha demokratik olarak algıladıkları belirlenmiştir (36). Tokgöz (2017) de bu görüşü destekleyerek, kız çocukların ebeveynlerini daha fazla denetleyici algıladıkları bulunmuştur (64).

Araştırmaya katılan ergenlerin okul türlerine göre algıladıkları anne baba tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görölmektedir ($p=0.013$). Her üç lisede okuyan ergenlerde demokratik tutumun algılandığı ancak diğer ebeveyn tutumlarına bakıldığında özel lisede okuyanlarda % 27.6 ile ihmalkar, anadolu lisesinde okuyanlarda % 32.4 ile otoriter, mesleki ve teknik anadolu lisesinde okuyan ergenlerde ise %26.3 ile hoşgörölü tutumun algılanması ön plana çıkmaktadır (Tablo 4.3). Bu durum ailelerin sahip oldukları ekonomik imkanlar ve çocuklarından gelecek beklentisiyle açıklanabilir. Çocuklarını özel liseye gönderen ebeveynler, özel liselerde çocuklarına daha iyi eğitim ve gelecek sunacaklarını düşünürler. Bu düşünce ile çocuklarının eğitimi ve geleceği ile daha az ilgilenebilirler. Bu durum çocukların ebeveynlerini ihmalkar olarak algılamalarını açıklar. Anadolu lisesine giden ergenlerin aileleri büyük çoğunlukla bu imkana sahip değillerdir. Bu nedenle aileler çocuklarını akademik başarılarını artırmak adına daha fazla çalışmaya zorlayabilirler. Ebeveynlerin bu yaklaşımları da ergenler tarafından otoriter olarak algılanmalarına neden olabilir. Mesleki ve teknik liseye giden ergenler ise mezun olduklarında çeşitli sektörlerde iş imkanına sahip olabilmektedir. Bu nedenle ebeveynlerin çocuklarına daha fazla hoşgörölü davranmaktadır. Aydoğdu ve Dilekmen (2016) tarafından yapılan ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirildiği çalışmada; gelir düzeyi artıka çocukların anne-babalarından gördükleri tutumları izin verici olarak algıladıkları belirlenmiştir (66).

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine ve yaşlarına göre algıladıkları anne baba tutumları incelendiğinde aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görölmektedir ($p=0.001$, $p=0.002$, sırasıyla). 9.,10.,11. sınıflardaki ergenlerin en çok algıladıkları ebeveyn tutumunun demokratik tutum olduğu (% 38.0, %35.3, % 29.2, sırasıyla), 12. sınıftaki ergenlerin ise en çok algıladıkları tutumun ihmalkar tutum olduğu belirlenmiştir (% 31.8). Buna paralel olarak 14,15 ve 16 yaşında olan ergenler ebeveynlerini demokratik olarak algılarken, 17 yaşında ihmalkar ya da hoşgörölü, 18 yaşında olan ergenler ise ihmalkar olarak

algılamaktadırlar. Bu sonuç, ortaöğretime yeni geçen çocukların ergenlik dönemi gelişim özelliklerinin daha çok gözetilip demokratik yetiştirilmesinden, yaşları ilerledikçe de daha çok reşitlik durumuna yakın olmaları göz önünde bulundurulup yetişkin olarak değerlendirilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Özyürek ve Özkan'ın (2015), ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi adlı çalışmasında; ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları, sınıf değişkeninden anlamlı ölçüde etkilenmediğini belirlenmiştir (36). Topuksal (2011) yaptığı çalışmasında, algılanan anne baba tutumunun sınıf düzeyine göre farklılık göstermediği saptamıştır (67).

5.2. Sosyodemografik Özelliklerine Göre Ergenlerin Akıllı Telefon Bağımlılığı ve Sosyal Kaygı Düzeylerinin Tartışılması

Ergenlerin cinsiyetleri ile akıllı telefon bağımlılıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p=0.893$). Doğan ve Tosun (2016), lise öğrencilerinde problemlili akıllı telefon kullanımının sosyal kaygı ve sosyal ağların kullanımına aracılık etkisi çalışmasında; kız öğrencilerin problemlili akıllı telefon kullanım düzeylerinin erkek öğrencilerden önemli derece yüksek olduğunu saptamıştır (12). Yapılan farklı araştırmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir (68, 69). Bununla beraber Wu ve arkadaşları (2018)'nin yaptığı güncel bir çalışma, yapılan bizim çalışmamızın bulgusunu desteklemektedir (70). Cinsiyete göre akıllı telefon kullanımı arasındaki farklılığın ortadan kalkmasında son yıllarda akıllı telefon kullanımının hızla yaygınlaşması, her ekonomik seviyeden ve yaş grubundan kişilerce ulaşılabilir olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Akıllı telefon kullanımının günümüzde küçük yaşlara kadar inmesi ve her yaş grubuna yönelik uygulamaları nedeniyle bağımlılık oluşturma riski artmaktadır (68). Araştırma bulguları ergenlerin öğrenim gördükleri sınıf ile akıllı telefon bağımlılıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığını ortaya koymuştur ($p=0.492$). Tekin (2012) tarafından yürütülen cep telefonu problemlili kullanım ölçeğinin Türkçe 'ye uyarlanması çalışmasında; öğrencilerin okudukları sınıflar ile problemlili cep telefonu kullanım ölçeği toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (71). Bu çalışma bulgumuzu destekler niteliktedir.

Çalışmada, ergenlerin algıladıkları gelir durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($p=0.068$). Bu durumun son yıllarda akıllı telefonlara ulaşmanın kolay ve ucuz olmasından kaynaklandığı ve algılanan gelir düzeyinin ergenlerde akıllı telefon bağımlılığında etkisinin olmadığını düşündürmektedir. Dirik (2016) tarafından yapılan ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı ile öz-güven arasındaki ilişkilerin çeşitli değişkenler açısından incelendiği çalışmada; gelir durumları farklı olan ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı puan ortalamalarında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (72).

Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığında anne ve baba eğitim düzeyi değişkenlerine göre anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir ($p=0.119$). Zorbaz (2013), 356 lise öğrencisiyle yaptığı çalışmada; anne ve baba eğitim düzeyinin ergenlerin akıllı telefon kullanımı üzerine etkisinin olmadığını vurgulamaktadır (61). Şar (2013) ve Tekin(2012) de yaptıkları çalışmalarda benzer sonuçlar elde etmişlerdir (52,71). Wu ve arkadaşları (2018) çalışmasında, ebeveyn eğitim düzeyi arttıkça ergenlerin akıllı telefon kullanımının azaldığı sonucu belirtilmektedir (70). Yurtdışında teknolojinin ülkemize göre daha hızlı gelişmesi ebeveynlerin ülkemize göre teknolojiyi daha etkin olmaları bu sonucu ortaya çıkarmaktadır. Ülkemizde teknolojiye uyum sağlamaya çalışan X ya da Y kuşağı ebeveynlerin, teknolojiyle doğup büyüyen Z kuşağı ergenleri akıllı telefon kullanımı konusunda yönlendirme de yetersiz kalabildikleri düşünülmektedir. Bu durumun akıllı telefonların hızlı bir şekilde hayatımızda anlamlı bir yer etmesi ve uyum sağlayamayan ebeveynlerin eğitim düzeyi ile açıklanamayacağı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin günlük akıllı telefon kullanma süresine göre akıllı telefon bağımlılığı puanları incelendiğinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmektedir ($p=0.006$). Günlük akıllı telefon kullanım süresi 5 saatten fazla olan ergenlerin, kullanım süresi 1 saatten az olan ergenlere göre daha yüksek puan aldıkları belirlenmiştir. Bu sonucun akıllı telefonun kullanımının gün içinde artmasıyla, akıllı telefon bağımlılığına neden olduğu şeklinde yorumlanabilir. Hwang ve arkadaşlarının 2013 yılında yapmış oldukları çalışmada akıllı telefonun aşırı kullanımının bağımlılıkla ilişkili olduğu bulunmuştur (73). Noyan ve arkadaşlarının akıllı telefon bağımlılığı ölçeğinin kısa formunun üniversite öğrencilerinde türkçe

geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasında benzer sonuç bulunmuştur (74). Çakır ve Oğuz (2017) 'un bulgusu da araştırma sonucunu desteklenmektedir (75).

Tablo 4.4'te ergenlerin sosyal kaygı puanlarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p=0.117$). Çalışmayla paralel olarak Doğan ve Tosun (2016)'un çalışmasında, ergenlerin cinsiyetine göre sosyal kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (12). Akgün, Gönen ve Aydın (2007) ile Deursen ve arkadaşlarının (2015) yapmış oldukları çalışmalarında ise kadınların erkeklere göre sosyal kaygı düzeylerinin daha yüksek oldukları saptanmıştır (76, 77). Kızlar erkeklerden daha hızlı fiziksel olarak olgunlaşırlar (28). Çalışmalarda ortaya çıkan bu sonuç erken büyüme erkek ergenlerin sosyalleşmesini pozitif yönde etkilerken, aynı değişim kızlarda akran grubuna uyumunda zorluk ve düşük benlik saygısının, sosyal kaygıya neden olması ile açıklanabilir.

Çalışmada ergenlerin öğrenim gördükleri sınıflarına göre sosyal kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p=0.029$). Yapılan ileri analiz sonucunda bu farklılığı oluşturan grupların 9., 11. ve 12. sınıflar oldukları ve 9. sınıf olan ergenlerde sosyal kaygı en fazla iken 12. sınıf olanlarda en azdır. Bu sonucun orta ergenlik dönemine denk gelen 9.sınıf ergenlerinin karşı cinsin ilgisini çekmek için dış görünüşleriyle fazlaca ilgili olmasından, geç ergenlik dönemine denk gelen 12. sınıf ergenlerde ise yetişkinlik rolüne uyum sağlayarak, kendini ifade etme yeteneğinin artmasıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Literatürde yapılan çalışmaların bulguları değişkenlik göstermektedir. Deursen ve arkadaşları (2015) yaş artışına bağlı değişen sınıfın sosyal kaygıyı olumsuz yönde etkilediğini bildirmektedir (77). Göktürk (2011)'ün ise ergenlerin sosyal kaygı düzeylerinin öz güven ve bazı kişisel demografik özelliklere göre incelenmesi adlı çalışmasında; ergenlerin sınıf düzeylerine göre sosyal kaygı düzeylerinin değişmediğini belirtmiştir (78).

Ebeveynlerin çocuklarla kuracakları ilişkinin kalitesi sosyal kaygı üzerine etkili değişkenlerden bir tanesidir (79). Araştırmaya katılan öğrencilerin anne eğitim düzeylerine göre sosyal kaygılarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunurken ($p=0.027$), baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p=0.105$). Buna göre anne eğitim düzeyi arttıkça ergenlerin sosyal kaygı puanları azalmaktadır. Anne çocuk ilişkisinin doğumla birlikte başladığı

düşünülürse anne eğitim seviyesinin çocuğun sosyal kaygısı üzerinde daha etkili olduğu söylenebilir. Literatürde ebeveynin eğitim düzeyinin ergenin sosyal kaygı düzeyini etkilediğini belirten çalışmalar (79, 80) olduğu gibi ebeveynin eğitim düzeyinin ergenin sosyal kaygı düzeyini etkilemediğini belirten çalışmalar da vardır (78).

Ergenlerin sosyal kaygılarının algıladıkları gelir durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ve geliri giderlerinden daha az olan ergenlerin daha yüksek, gelir durumları giderlerinden fazla olan ergenlerin ise daha düşük düzeyde sosyal kaygıya sahip olduğu anlaşılmaktadır ($p=0.012$). Literatürde buna paralel bulgulara rastlamak mümkündür. Aydın ve Sütçü (2007)'nin yapmış oldukları çalışmada ailelerin gelir durumları iyileştikçe yeni durumlarda sosyal kaçınma ve huzursuzluğun azaldığı görülmektedir (49). Çalışmanın bu sonucu yüksek gelir seviyesine sahip ailelerin çocuklarının iletişim ve sosyalleşme becerilerindeki artış ile açıklanabilir.

5.3. Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı ve Sosyal Kaygı Düzeylerinin Tartışılması

Ergenlik dönemi sorunlarının en önemlilerinden birisi yalnızlık duygusudur. Ergenler bu soruna karşı çeşitli çözümler bulmaya çalışırlar (52). Literatürde akıllı telefon bağımlılığı ile sosyal destek arasında ilişki bulunmaktadır. Daha az sosyal desteği olan kişiler diğer bireylerle bağlarını koparmamak veya yeni bir köprü kurabilmek adına akıllı telefonla daha fazla meşgul olabilmektedir (81). Araştırmaya katılan ergenlerin algıladıkları anne baba tutumlarına göre akıllı telefon bağımlılıkları incelendiğinde aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmemekle birlikte ($p=0.332$), ebeveyn tutumunu “otoriter” olarak algılayan ergenlerin bağımlılık ölçeği puan ortancası daha yüksektir. Otoriter tutum sergileyen ebeveynler çocuğa şartlı sevgi gösterirler. Çocuk istenilen davranışı yapması için sevgi, bir araç olarak kullanılır (44, 46). Aileler çocuklarının akıllı telefonlara karşı bağımlılıklarını azaltmaya yönelik girişimde bulduklarında, bağımlılıkları fazla olan ergenler ebeveynlerini otoriter olarak algılamaktadırlar. Wu ve arkadaşları (2018)'nin çalışmasında, algılanan aile desteği arttıkça internet bağımlılığının azaldığı görülmektedir (70). Dirik (2016), ebeveyn tutumları aynı olmayan ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı puan ortalamaları arasındaki istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı belirtmektedir (72). Lee

ve Ogbolu (2018) ise algılanan ebeveyn kontrolünün akıllı telefon bağımlılığı üzerine etkisi olduğu ve kontrol arttıkça akıllı telefon bağımlılığının azaldığını vurgulamaktadır (82). Diğer bir çalışmada da ergenlerin internet bağımlılık puanları ile algılanan ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmış (83).

Anne baba tutumu farklı olan ergenler ile sosyal kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p=0.195$). Gruplar arası puan ortancalarına bakıldığında en yüksek sosyal kaygı puan ortancasının “otoriter” tutumda olduğu dikkati çekmektedir. Bu sonucun küçük yaşlardan itibaren otoriter ebeveyn tutumu ile büyüyen, evde söz hakkı verilmeyen, içedönük, çekingen, utangaç çocukların sosyal olarak kendilerini ifade etme becerilerinin yetersiz olmasıyla açıklanabilir (86). Literatürde de buna benzer bulgulara ulaşmak mümkündür (84, 85). Akgün, Gönen ve Aydın (2007)’in yapmış oldukları çalışmasında “otoriter” anne baba tutumuna sahip olan öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğunu bildirmektedir (76).

5.4. Ergenlerde Akıllı Telefon Bağımlılığı ile Sosyal Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Çalışmada akıllı telefon bağımlılığı ile sosyal kaygı puanları arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki ($\rho=0.051$) bulunmakla birlikte bu ilişki katsayıları istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.248$). Bu sonuç akıllı telefon bağımlılığı arttıkça sosyal kaygının da arttığını göstermektedir. Sosyal kaygı yaşayan bireylerin bu durumdan kurtulmak için akıllı telefon kullanımı eğiliminde olduğu görülmüştür (81). Ergenler sorunlarından kaçmak ve çeşitli ihtiyaçlarını gidermek için duygu ve düşüncelerine daha çok önem verildiğini düşündüğü, kabul görüldüğü ve daha iyi anlaşılabilirdiği, zevk ve eğlence unsurlarını içeren ortamlara yönelmek istemektedirler. Akıllı telefonlar ve mobil internet, ergenin tam da bu istek ve ihtiyaçlarına cevap verecek unsurlara sahiptir. İnternet ortamında ergen, doğal çevresinden bulamadığı desteklere ulaştıkça daha çok bu ortama bağlanabilmekte ve zamanının çoğunu bu ortamda geçirebilmektedir (10,23). Yılmaz, Şar ve Civan (2015) problemlili telefon bağımlılığı ölçeği ile sosyal kaygı ölçeği arasındaki ilişkinin pozitif yönlü ve zayıf bir ilişki olduğu belirtmiştir (23). Aynı şekilde Oakley (2014) tarafından yapılan Ganalı öğrencilerin akıllı telefon ve internet bağımlılıklarının kişilerarası özelliklerine ve sosyal kaygılarına etkisinin araştırıldığı çalışmada; akıllı telefon kullanan bireylerin kişilerarası

ilişkilerde zaman zaman problem yaşadıkları ve bunun sonucunda sosyal kaygılarının arttığı görülmektedir (87). Literatürde akıllı telefon bağımlılığı ile yalnızlık, depresyon, kaygı bozukluğu, endişe gibi çeşitli psikopatolojiler arasında ilişki bulunduğunu belirten çalışmalara rastlamak mümkündür (88-91). Telefonla iletişimde insanlar arasında beden dili kullanılmaz ve göz iletişimi kurulmaz. Başlangıçta akıllı telefon kullanımı sosyal kaygıda kısa süreli azalma sağlamasına rağmen; uzun süreli kullanımı, yüz yüze iletişimin kurulmaması ve siber zorbalıklara maruz kalma nedeniyle ergenlerde daha fazla sosyal kaygı ile çeşitli psikopatolojiler yaşanmasına neden olacağı düşünülmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ergenlik, insan hayatında özel ve önemli bir dönemdir. Bu dönemde yaşanan fiziksel, duygusal ve psikososyal gelişimler, bireyin sonraki yaşamını doğrudan etkilemektedir. Kişinin olgunlaşması, kimliğini ve bağımsızlığını kazanması, sosyal yönünün gelişmesi bu dönemde edindiği olumlu özellikler sayesinde gerçekleşmektedir. Anne babanın ergene karşı davranışları ve tutumu, sağlıklı bir gelişim açısından çok büyük önem arz etmektedir. Bu açıdan tez çalışmamızda ergenlere karşı ebeveyn tutumları ele alınmış ve bu tutumların ergenlerde oluşturduğu çeşitli etkiler analiz edilmeye çalışılmıştır.

Elde edilen bulgular doğrultusunda araştırmaya katılan ergenlerin;

- Ebeveyn tutumlarının, gelir durumlarının, eğitim düzeylerinin, yaşlarının ve kişilik özelliklerinin ergenlerdeki sosyal kaygı düzeyini etkiledikleri,
- Otoriter anne baba tutumuna sahip ergenlerin daha yüksek sosyal kaygıya sahip oldukları,
- Geliri giderlerinden fazla olan ailelerdeki ergenlerin sosyal kaygı düzeylerinin daha düşük olduğu,
- Ergenlerin yaşları ve ebeveynlerinin eğitim düzeyi arttıkça da ergenlerdeki sosyal kaygı düzeyinin de azaldığı anlaşılmaktadır.

Araştırma kapsamında ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları, akıllı telefon bağımlılığı ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkini incelenmiştir. Bu doğrultuda elde edilen bulgular neticesinde ergenlerin aile yapısının, gelir durumlarının ve akıllı telefon kullanım sürelerinin akıllı telefon bağımlılığını etkilediği anlaşılmaktadır;

- Parçalanmış ailelerde, çekirdek ve geniş ailelere göre akıllı telefon bağımlılığı daha yüksek düzeyde olduğu,
- Geliri giderlerinden fazla olan ailelerdeki ergenlerin akıllı telefon bağımlılıklarının daha yüksek olduğu,
- Günlük telefon kullanımı süresi ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişki doğrultusunda demokratik ve otoriter tutumlu ailelerin günlük telefon kullanma süresi 1 saatten az, ihmalkâr tutumlu ailelerin 3-5 saat arası, hoşgörülü aileleri ise 5 saatten fazla günlük akıllı telefon kullandıkları anlaşılmaktadır. Bu oranlar,

ebeveynlerin kontrol ve denetiminin artmasıyla ergenlerde akıllı telefon kullanma süresinin azaldığını göstermektedir.

Bireysel olgunlaşma süreci devam eden ve özel ilgi isteyen ergenlerin, sosyalleşme sürecinde dünyaya ayak uydurması ve toplumla uyumlu, saygın bireyler olarak yetişebilmesi için rehberliğe ihtiyaçları vardır. Bu doğrultuda ergenlerin içerisinde buldukları gelişim dönemi özellikleri hakkında ailelerin bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Bu tür durumlarda özellikle çocuk sağlığı hemşirelerinin danışmanlık yapabileceği unutulmamalıdır. Ergenlerin sosyal kaygı sorunlarının giderilmesi, akıllı telefon bağımlılığının önlenmesi ve olumsuz ebeveyn tutumlarının düzeltilmesi ile ilgili danışmanlık hizmeti yapabilmesi için çocuk hemşirelerinin, öncelikle düzenli izlemler yaparak sorunları tespit etmeleri gerekmektedir. Bunun devamında çocuk hemşirelerinin, değerlendirmeleri sonucunda hem ebeveynlere hem de ergenlere yol gösterecek olan ve ergenin sağlıklı bir şekilde sosyalleşebilmesi için gerekli olan en iyi planlamaları yapabilmeleri gereklidir.

Bu sonuçlar doğrultusunda konu ile ilgili aşağıda yer alan önerilerde bulunulabilir;

Anne-Babalar için öneriler

1. Ergenlerin ilk sosyal çevresi olan ailelerin ergene karşı sergiledikleri tutumların önemi ile etkileri hakkında ebeveynler bilgilendirilmeli ve sergileyecekleri tutumları doğru seçmeleri önerilir.
2. Ebeveynler çocuklarına teknoloji kullanımı konusunda rol model olmalıdırlar.
3. Akıllı telefonların sadece boş vakit, oyun ve eğlence aracı olmadığı, bilgi edinme ve derslere yardım amaçlı da kullanılabilmesi konusunda ergenler yönlendirilmelidir.
4. Ergenlerin akıllı telefon kullanmalarının bağımlılığa dönüşmesinde etki eden en önemli faktör aşırı kullanımı olduğu çalışma sonuçlarından anlaşılmaktadır. Bu nedenle ergenlerin günlük akıllı telefon kullanım süresi günde en fazla 2 olması konusunda ebeveynler bilinçlendirilmelidir.
5. Ebeveynler çocuklarının mobil cihaz ve internet kullanım zaman dilimi ve süreleri hakkında sınırları çocuklarıyla birlikte net bir biçimde belirlemelidirler. Ebeveynler bu sınırların gerekliliğini çocuklarına açıklayarak ikna edebilir ya da çocuklarının mobil cihazlarına zaman sınırlama

uygulamaları yükleyerek mobil internet'te geçirdikleri süreleri kontrol altına alabilirler.

6. Bireyler tarafından alınacak birçok basit günlük önlemler kişilerin akıllı telefon kullanımını bir bağımlılığa getirmekten kurtarabilir. Kontrolsüz akıllı telefon kullanımının bir süre ile sınırlandırılması(örneğin yemek saatine kadar, haberler bitene kadar vs.) önleyici bir özellik taşımaktadır.
7. Akıllı telefon kullanımı bir boş zaman aktivitesi olarak değerlendirilmemelidir. Ergenler boş zamanlarında akıllı telefonlarda zaman geçirmek yerine pozitif yönde sosyalleşebileceği sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere yönlendirilmelidir.
8. Ebeveynler çocuklarına mobil internet hizmeti satın aldıkları operatörlerden ücretsiz olarak güvenli internet aile profili servisini etkin hale getirmelerini isteyerek çocuklarının internette uygunsuz içeriklerle karşılaşmalarını engelleyebildikleri gibi sosyal ağlar, oyun siteleri ve sohbet odaları gibi çevrimiçi etkinliklerini de sınırlandırabilirler.

Eğitimciler ve Okul yönetimleri için öneriler

1. Okullarda öğrencilere, öğretmenlere ve velilere akıllı telefon bağımlılığı hakkında bilgi verilmeli ve bilinçlendirilmelidir.
2. Okullarda öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı, özgüven düzeyi, sosyal kaygıları ölçülmeli ve bağımlılık seviyesi yüksek, özgüveni düşük, sosyal kaygı yaşayan öğrencilere uzman desteği sağlanmalıdır.
3. Eğitimin bütün kademelerinde akıllı telefon ve uygulamalarının bilinçli kullanımı için gerekli davranışların öğretildiği dersler sunulmalı ya da konuyla ilgili yakın derslerin müfredatlarına dahil edilmelidir.
4. Özgüven düzeyi düşük ve sosyal kaygı yaşayan öğrencilere yönelik olarak her sınıf düzeyinde özgüven geliştirme, benlik saygısı ve sosyalleşme becerilerini arttırmaya yönelik dersler konulabilir. Böylece derslerle öğrencilerin hem duygusal, hem psikolojik hem de sosyal gelişimlerine katkı sağlanacaktır.
5. Akıllı telefonun bireyler tarafından kötüye kullanılması ile çevrim içi riskler ve bu konu hakkında korunma çözümleri ergenlere kesinlikle öğretilmeli, bu konu okullarda derslere dahil edilmelidir.

6. Okulda bağımlı olma eğilimi olan öğrenciler tespit edilerek sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere yönlendirilmesi yararlı olabilir. Bu şekilde öğrenciler akıllı telefonlara daha az zaman ayırabilir ve bağımlı olma ihtimalleri düşebilir. Yüz yüze iletişim arttığı için kendilerini rahatsız eden yalnızlık duyguları aza indirgenebilir.
7. Okullarda çocuklara internet risklerine yönelik farkındalıklarını artıracak ve risklerle karşılaştıklarında başa çıkmaya yönelik becerilerini geliştirecek seminerler verilebilir.
8. Bilişim teknolojileri ve yazılım ders müfredatına internette arama yaparken istenmeyen içerikleri filtreleme, pop-up sayfaları engelleme ve mobil cihazlara yüklenen uygulamaları kullanırken açılan reklam ve uyarıları engelleme gibi çocukların yetersizliklerinin tespit edildiği güvenli internet kullanma becerilerine yönelik kazanımlara daha fazla yer verilmesi faydalı olabilir.
9. Okullarda çocuklara mobil interneti eğitim amaçlı kullanmaya özendiren ders içi ve ders dışı etkinlikler düzenlenebilir
10. Okullarda kısıtlayıcı önlemlerden ziyade çocukları güvenli ve bilinçli kullanmaya özendiren ve alıştıran uygulamalar geliştirmesi faydalı olabilir.
11. RTÜK, BTK ve MEB gibi kurumların işbirliğiyle akıllı telefonların bilinçli kullanımına ve güvenli mobil internet kullanımına ilişkin kamu spotları düzenlenebilir.

Araştırmacılar için öneriler

1. Akıllı telefon bağımlılığı konusu araştırmacılar tarafından çok daha kapsamlı bir şekilde ele alınarak geniş katılımlı araştırmalar ve ölçümleme çalışmaları yapılmalıdır. Bu ölçüm ve ölçümleme araçları geliştirme çalışmalarına psikoloji, sosyoloji, psikiyatri, eğitim ve ölçme değerlendirme uzmanı gibi çok farklı disiplinlerden uzmanların katılımı sağlanmalı ve teşvik edilmelidir.
2. Ebeveyn tutumu, akıllı telefon kullanımı ve sosyal kaygı düzeyi ile ilgili olarak çok az sayıda çalışma yapılmakla birlikte çalışmamız bu alandaki öncü niteliğindeki çalışmalardandır. Bu alanda deneysel çalışmaların yapılmasına ihtiyaç vardır. Literatürde bunun eksikliği açıkça görülmektedir.
3. Bundan sonra yapılan lisansüstü tez çalışmalarında deneysel çalışmalar yapılarak ebeveyn tutumlarının iyileştirilmesi, akıllı telefon kullanımının

azaltılması, sosyal becerilerin geliştirilmesine yönelik çalışmalara yer verilmelidir.

4. Çocukların internet kullarımlarına yönelik ebeveyn tutumları ile internette karşılaştıkları riskler, bu risklerin sonrasında yaşadıkları fiziksel, psikolojik, sosyal ve bilişsel sorunların araştırıldığı nitel çalışmalar yapılabilir
5. Özellikle küçük yaş gruplarında akıllı telefon kullanımı ve ebeveynlerin görüşlerinin belirlenmesine yönelik çalışmalar planlanabilir.

KAYNAKLAR

1. Derman, O. (2008). Ergenlerde Psikososyal Gelişim. *İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, Adölesan Sağlığı II Sempozyum Dizisi*, 63, 19-21.
2. Erbil, N., Divan, Z., Önder, P. (2006). Ergenlerin Benlik Saygısına Ailelerinin Tutum ve Davranışlarının Etkisi. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 3(10), 7-15.
3. Yavuzer, H. (2001). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 129-278.
4. Çivilidağ, A. (2013). *Gelişim Süreci Odağında Ergenlik Psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayınevi, 13-14.
5. Şahin, Ş., Özçelik, Ç.Ç. (2016). Ergenlik ve Sosyalleşme. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*, 5(1), 42-49.
6. Arı, R., Seçer, Z.Ş. (2003). Farklı ana baba tutumlarının çocukların psikososyal temelli problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10, 451- 464.
7. Yılmaz, Y. (2007). *Anne-baba tutumları ile ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okul başarısı ve özerkliklerinin gelişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 133.
8. Lamborn, D.S., Mounts, S.N., Steinberg, L., Dornbusch M.S. (1991). Patterns of Competence and Adjustment among Adolescents from Authoritative, Authoritarian, Indulgent, and Neglectful Families. *Society for Research in Child Development*, 62(5), 1049-1052.
9. Kırık, M.A. (2014). Aile ve Çocuk İlişkisinde İnternetin Yeri: Nitel Bir Araştırma. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(32), 337-342.
10. Şata, M., Çelik, İ., Ertürk, Z., Taş, E.U. (2016). Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nin (ATBÖ) Türk Lise Öğrencileri İçin Uyarılama Çalışması. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 7(1), 156-169.
11. Kuyucu, M. (2017). Gençlerde Akıllı Telefon Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Sorunsalı: "Akıllı Telefon(Kolik)" Üniversite Gençliği. *Global Media Journal TR Edition*, 7(14), 330-337

12. Doğan, U., Tosun, İ.N. (2016). Lise Öğrencilerinde Problemlili Akıllı Telefon Kullanımının Sosyal Kaygı ve Sosyal Ağların Kullanımına Aracılık Etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(22), 99-105.
13. Kalecik, S. (2016). *Emotion Regulation, Self-Control, Novelty Seeking, Depression And Social Anxiety Symptoms in Relation To Problematic Internet and Smartphone Use*. Master Thesis, Social Sciences Institute of Bahçeşehir University, İstanbul, 1-16.
14. Solecki, S., Hillier, F.T. (2015). The Toll of Too Much Technology on Teens' Mental Health. *Journal of Pediatric Nursing*, 30(6), 933-936.
15. Soni, R., Upadhyay, R., Jain, M. (2017). Prevalence of smart phone addiction, sleep quality and associated behaviour problems in adolescents. *International Journal of Research in Medical Sciences*, 5(2), 515-519.
16. Takao, M. (2013). Problematic Mobile Phone Use and Big-Five Personality Domains. *Indian Journal of Community Medicine*, 39(2), 111.
17. Alikashiöglu, M. (2012). İnternet kullanımı ve çocuk ve ergen sağlığı Türk pediatri kurumu TBMM Sunusu, Erişim: 10.06.2018, <https://www.tbmm.gov.tr>
18. Bonetti, L., Campbell, A.M., Gilmore, L. (2010). The Relationship of Loneliness and Social Anxiety with Children's and Adolescents' Online Communication. *Cyberpsychology, Behavior, And Social Networking*, 13(3), 279-280.
19. Baylar, A. (2016). *The Influence Of Parenting On Academic Achievement And Social Anxiety Among Turkish Adolescents With Mediating Effects Of Self-Esteem And Autonomy*. Master Thesis, Social Sciences Institute of Bahçeşehir University, İstanbul, 13.
20. Huan, S.V., Ang, P.R., Chye, S. (2014). Loneliness and Shyness in Adolescent Problematic Internet Users: The Role of Social Anxiety. *Child Youth Care Forum*, 43(5), 542-543.
21. Hwang, Y., Park, N. (2015). Adolescents' Characteristics and Motives in Predicting Problematic Mobile Phone Use. *International Telecommunications Policy Review*, 22(2), 49.
22. Uysal, G. (2013). *Sağlıklı İnternet Kullanım Programının İnternet Bağımlısı Olan Adölesanlar Üzerine Etkisi*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 20-21.

23. Yılmaz, G., Şar, H.A., Civan S. (2015). Ergenlerde Mobil Telefon Bağımlılığı İle Sosyal Kaygı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying*, 2(2), 21-26.
24. Esenay, I.F., Conk, Z. (2006). Medya ve Çocuk: Hemşirelik Tanıları Doğrultusunda Bir İnceleme. *Aile ve toplum eğitim kültür ve araştırma Dergisi*, 3(10).
25. Potts, N.L., Mandelco, H.B. (2007). *Pediatric Nursing: Caring for Children and Their Families*, USA: Delmar, Cengage Learning, 309-310.
26. Curtis, C.A. (2015). Defining Adolescence. *Journal of Adolescent and Family Health*, 7(2), 1-2.
27. Çavuşoğlu H. (2013). *Çocuk Sağlığı Hemşireliği*. Cilt 1, Genişletilmiş 11. Baskı, Ankara: Sistem Ofset Basımevi, 106.
28. Spano, S. (2004). Stages of Adolescent Development, *ACT for Youth Upstate Center of Excellence*. 1-4.
Erişim: 03.02.20018,
http://www.actforyouth.net/resources/rf/rf_stages_0504.pdf
29. Sanders, A.R. (2013). Adolescent Psychosocial, Social, and Cognitive Development. *Pediatrics in Review*, 34(8), 354-357. University Institute of Educational Sciences, İstanbul, 12-13.
30. Törüner, E. K., Büyükgönenç, L. (2012). *Çocuk sağlığı: temel hemşirelik yaklaşımları*. Göktuğ Yayıncılık.
31. Özcebe H. (2002). Birinci Basamakta Adölesan Sorunlarına Yaklaşım. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 11(10), 374.
32. Özcebe, H. (2008). Gençler ve Sigara. *Sağlık Bakanlığı Yayın No: 731*, Ankara, 7-8.
33. Kahraman, S. (2011). *Çocukların Algıladıkları Ebeveyn Tutumlarının Sigara Alguları Üzerine Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 14-16.
34. Yılmaz, B. (2007). *Understanding Social Anxiety through Adolescents' Perceptions of Interparental Conflict and Parental Rejection*. Master Thesis, Boğaziçi

35. T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Eğitimi Genel Müdürlüğü. (2008). Çocuk Ve Ergen Sağlığı Modülleri(Elektronik Sürüm). *Sağlık Bakanlığı Yayın No.: 722*, Ankara, 120-121.
36. Özyürek, A., Özkan İ. (2015). Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumları İle Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport*, 75-76.
37. Yılmaz, A. (2000). Anne-Baba Tutum Ölçeği'nin Güvenirlilik ve Geçerlilik Çalışması, *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 7(3), 160-161.
38. Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental psychology*, 4(1p2), 1.
39. Baumrind, D. (1978). Parental disciplinary patterns and social competence in children. *Youth & Society*, 9(3), 239-267.
40. Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *The Journal of Early Adolescence*, 11(1), 56-95.
41. Maccoby, E. E., Martin, J. A., Mussen, P. H., & Hetherington, E. M. (1983). Handbook of child psychology: Vol. 4. Socialization, personality, and social development. *PH Mussen (Series Ed.)*, 1-101.
42. Steinberg, L., Elmen, J. D., & Mounts, N. S. (1989). Authoritative parenting, psychosocial maturity, and academic success among adolescents. *Child development*, 1424-1436.
43. Toktamış, A. (2008). *Erinlik Dönemi Öğrencilerin Ebeveyn Tutumları İle Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 23.
44. Şanlı, D. (2007). *Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 23.
45. Çakır, S. (2010). *Bilişsel-Davranışçı Yaklaşım Dayalı Olarak Hazırlanan Sosyal Kaygıyla Başa Çıkma Programının Lise Öğrencilerinin Sosyal Kaygı Düzeylerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 11-13.
46. Demir, Ö.G. (2009). Sosyal Fobinin Etiyolojisinin İncelenmesi Amacıyla Gerçekleştirilen Araştırmalara Genel Bir Bakış, *Akademik İncelemeler*, 4(1), 102.

47. Öksüz, Y. (2002) Ergenin Kişilik Gelişiminde Ebeveynin Rolü, *Milli Eğitim Dergisi*, 155-156.
Erişim:03.02.2018,http://dhgm.meb.gov.tr/yayimler/dergiler/milli_egitim_dergi_si/155-156/oksuz.htm.
48. Spokas, M., Heimberg G.R. (2008). Overprotective Parenting, Social Anxiety, and External Locus of Control: Cross-sectional and Longitudinal Relationships. *Cognitive Therapy and Research*, 33, 543-545.
49. Aydın, A., Sütcü T.S. (2007). Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeğinin (ESKÖ) Geçerlilik ve Güvenirliğinin İncelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 14(2), 79-87
50. Güre, A., Musaağaoğlu, C. (2005). Ergenlerde Davranışsal Özerklik ile Algılanan Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20(55),80-83.
51. Salehanş, M., Negahban, A. (2013). Social networking on smartphones: When mobile phones become addictive. *Computers in Human Behavior*, 29, 2632.
52. Şar, H.A. (2013). Examination Of Loneliness And Mobil Phone Addiction Problem Observed in Teenagers From The Some Variables. *International Journal of Social Science*, 6(2), 1208-1211.
53. Tezcan, G. (2015). *Çocukluk Döneminde Sosyal Kaygının Gelişiminde Ebeveyn Kabul-Red Algısı: Otomatik Düşüncelerin Aracı Rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 13-18.
54. Baig, A. Mobile Phone Addiction Among Youth. Erişim: 03.02.2018 http://www.academia.edu/5143404/Mobile_Phone_Addiction_Among_Youth
55. Liu, C., Lin S., Pan, Y., Lin Y. (2016). Smartphone gaming and frequent use pattern associated with smartphone addiction, *Medicine*, 95(28),1-2.
56. Conk, Z., Başbakkal, Z., Balyılmaz, H., Bolışık B. (2013). *Pediatric Hemşireliği*. Akademisyen Kitapevi, Ankara, 88-93.
57. Cohen, J. (1988). Statistical power analysis for the behavioral sciences. (2nd ed.). *Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum*.
58. Melek, S. (2014). *Ebeveyn Tutumlarının Tip Diyabetes Mellitus'lu Ergenlerin Yaşam Kalitesine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri, 21-23.

59. Akın, A., Altundağ, Y., Turan E.M., Akın, U. (2014). The validity and reliability of the Turkish version of the smart phone addiction scale-short form for adolescent. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 152, 74-77.
60. Kwon, M., Kim, D. J., Cho, H., & Yang, S. (2013). The smartphone addiction scale: development and validation of a short version for adolescents. *PloS one*, 8(12), e83558.
61. Zorbaz, O. (2013). *Lise öğrencilerinin problemleri internet kullanımının sosyal kaygı ve akran ilişkileri açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 49-53.
62. SPSS, I. (2013). SPSS for Windows. 22.0. Chicago, Illinois, USA.
63. Olcay, T. (2017). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Türkiye’de Kadın Yoksulluğu. *Mavi Atlas*, 5(1), 97-112.
64. Tokgöz, Ö. (2017) . *Lise Sınavlarına Hazırlanan Çocuklarda Kaygı Düzeyi, Yaşam Kalitesi ve Ebeveyn Tutumları Açısından Cinsiyetler Arasındaki Farkların İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 33-43.
65. Zeyneloğlu, S. (2008). *Ankara’da hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
66. Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi, *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2): 569-585
67. Topuksal, D. (2011). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerinin ana baba tutumları açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, 39-62.
68. Pugh, S. (2017). Investigating the relationship between smartphone addiction, social anxiety, self-esteem, age & gender. Erişim: 01.05.2018, <https://esource.dbs.ie/handle/10788/3329>
69. Beranuy, M., Oberst, U., Carbonell, X., & Chamarro, A. (2009). Problematic Internet and mobile phone use and clinical symptoms in college students: The role of emotional intelligence. *Computers in human behavior*, 25(5), 1182-1187.
70. Wu, A. M., Lau, J. T., Cheng, K. M., Law, R. W., Tse, V. W., & Lau, M. M. (2018). Direct and interaction effects of co-existing familial risk factors and

- protective factors associated with Internet addiction among Chinese students in Hong Kong. *The Journal of Early Adolescence*, 38(4), 429-450.
71. Tekin, Ç. (2012). *Cep Telefonu Problemlili Kullanım (Pu) Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Malatya, 36-58.
72. Dirik, K. (2016). *Ergenlerde Akıllı Telefon Bağımlılığı İle Öz-Güven Arasındaki İlişkilerin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 31-43.
73. Hwang, K. H., Yoo, Y. S., & Cho, O. H. (2012). Smartphone overuse and upper extremity pain, anxiety, depression, and interpersonal relationships among college students. *The Journal of the Korea Contents Association*, 12(10), 365-375.
74. Noyan, C.O., Darçın, A.E., Nurmedov, S., Yılmaz, O. ve Dilbaz, N. (2015). Akıllı telefon bağımlılığı ölçeğinin kısa formunun üniversite öğrencilerinde Türkçe geçerlilik ve güvenirlik çalışması, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16(1): 73-81
75. Çakır, Ö., Oğuz, E. (2017). Lise Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri ile Akıllı Telefon Bağımlılığı Arasındaki İlişki. *Mersin University Journal of the Faculty of Education*, 31(1), 418-429.
76. Akgün, A., Gönen, S. ve Aydın, M. (2007). İlköğretim fen ve matematik öğretmenliği öğrencilerinin kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(20): 283-299
77. Van Deursen, A. J., Bolle, C. L., Hegner, S. M., & Kommers, P. A. (2015). Modeling habitual and addictive smartphone behavior: The role of smartphone usage types, emotional intelligence, social stress, self-regulation, age, and gender. *Computers in human behavior*, 45, 411-420.
78. Göktürk, Y.G. (2011). *Ergenlerin Sosyal Kaygı Düzeylerinin Öz Güven Ve Bazı Kişisel Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü , Bolu, 32-44.
79. Çelebi, G.Y. (2017). Ergenlerde sosyal kaygı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(5): 1729-1736
80. Erkan, Z. (2002). *Ergenlerin Sosyal Kaygı Düzeyleri, Ana-Baba Tutumları Ve Ailede Görülen Risk Faktörleri Üzerine Bir Çalışma*. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, 27-32.

81. Bian, M. ve Leung, L. (2015). Linking Loneliness, Shyness, Smartphone Addiction Symptoms, and Patterns of Smartphone Use to Social Capital. *Social Science Computer Review*, 33(1).61-79.
82. Lee, E. J., & Ogbolu, Y. (2018). Does Parental Control Work With Smartphone Addiction?: A Cross-sectional Study of Children in South Korea. *Journal of Addictions Nursing*, 29(2), 128-138
83. Çevik, U., Çelikkaleli, Y. (2013). Ergenlerin Arkadaş Bağlılığı ve İnternet Bağımlılığının Cinsiyet Ebeveyn Tutumu ve Anne Baba Eğitim Düzeylerine Göre İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (3), 225-240.
84. Kaya, A., Bozaslan, H., Genç, G. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumlarının Problem Çözme Becerilerine, Sosyal Kaygı Düzeylerine ve Akademik Başarılarına Etkisi. *Dicle University Journal of Ziya Gokalp Education Faculty*, 18.
85. Erkan, Z. (2002). Sosyal kaygı düzeyi yüksek ve düşük ergenlerin ana baba tutumlarına ilişkin nitel bir çalışma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(10).
86. Sübaşı, G. (2010). Üniversite öğrencilerinde sosyal kaygıyı yordayıcı bazı değişkenler. *Eğitim ve Bilim*, 32(144), 3-15.
87. Oakley, G. A. (2014). *The impact of internet addiction on interpersonal relationships and social functioning among Ghanian students*. The Master of Thesis, University of Ghana, Ghana.
88. Thome'e, S., Ha'rensta., A. ve Hagberg, M. (2011). Mobile Phone Use and Stress, Sleep Disturbances, and Symptoms of Depression Among Young Adults- A prospective cohort study. *BMC Public Health*, 11, 66.
89. Lemola, S.,Perkinson-Gloor,N., Brand, S.,Dewald-Kaufmann, J.F.,&Grob,A. (2015). Adolescents' electronic media use at night, sleep disturbance, and depressive symptoms in the smartphone age. *Journal of Youth and Adolescence*, 44(2), 405-418.
90. Kim, J., Seo,M., & David, P. (2015). Alleviating depression only to become problematic mobile phone users: Can face-to-face communication be the antidote? *Computers in Human Behavior*, 51, 440-447.

91. Elhai, J. D., Dvorak, R. D., Levine, J. C., & Hall, B. J. (2017). Problematic smartphone use: A conceptual overview and systematic review of relations with anxiety and depression psychopathology. *Journal of Affective Disorders*, 207, 251-259.

EKLER

EK 1. BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

BİLGİLENDİRME

Değerli Veliler;

Bu çalışma bilimsel bir araştırma olup, Burdur il Milli Eğitim Müdürlüğü Merkez ilçesinde öğrenim gören ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumları, akıllı telefon kullanımı ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Bu amaçla çocuklarınızın; Sosyodemografik Bilgi Formu, Ana-Baba Tutum Ölçeği, Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeğini doldurmaları istenmektedir. Bu anketleri doldurmak yaklaşık 20 dakika sürecektir ve araştırmaya katılacak gönüllülerin sayısı 510 kişidir.

Çocuğunuzun bu araştırmada yöneltilen sorulara samimi cevap vermesi dışında herhangi bir sorumluluğu yoktur. Araştırma herhangi bir risk içermemektedir. Size ve çocuğunuza araştırmada yer almanız nedeniyle bir ödeme yapılmayacak ya da ekstra bir ücret talep edilmeyecektir. Bu araştırmada yer almak tamamen sizin isteğinize bağlıdır. Araştırmada yer almayı reddedebilirsiniz ya da herhangi bir aşamada araştırmadan ayrılabilirsiniz; bu durum herhangi bir cezaya ya da zararınıza yol açmayacaktır. Araştırmacı, bilginiz dahilinde veya isteğiniz dışında, verilen anketlerin eksik doldurulması durumu gibi nedenlerle sizi araştırmadan çıkarabilir.

Araştırma hakkında ek bilgi almak için 0554 874 12 50 numaralı telefonda Araştırma Görevlisi Mustafa BELLİ ile görüşebilirsiniz. Elde edilen veriler, toplu olarak bilimsel amaçlı kullanılacak ve araştırma yayınlansa bile kimlik bilgileriniz gizli tutulacaktır.

Teşekkür ederim.

GÖNÜLLÜ OLURU

Aşağıda imzası bulunan ben, Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formundaki tüm açıklamaları okudum. Bana, konusu ve amacı belirtilen araştırma ile ilgili yazılı ve sözlü açıklama, aşağıda adı belirtilen kişi tarafından yapıldı. Araştırmaya gönüllü olarak katıldığımı, istediğim zaman gerekçeli veya gerekçesiz olarak araştırmadan ayrılabileceğimi ve kendi isteğime bakılmaksızın araştırmacı tarafından araştırma dışı bırakılabileceğimi biliyorum. Araştırma sonuçlarının eğitim ya da bilimsel amaçlarla kullanılması sırasında mahremiyetime saygı gösterileceğine inanıyorum. Söz konusu araştırmaya kendi rızamla, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Tarih : ...../...../.....

Gönüllü Adı Soyadı:

Gönüllü İmzası:

EK 2. SOSYODEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

AÇIKLAMA

Sevgili öğrenciler, “Sosyodemografik Bilgi Formu” sizlerin bazı özellikleriniz ile akıllı telefon kullanımınıza ilişkin bilgileri içeren on bir sorudan oluşmaktadır. Bu formda size uygun olan kutucuklardan birini (X) şeklinde işaretlemeniz istenmektedir. Ölçeklerin sonuçları yüksek lisans tez araştırması için kullanılacaktır. Lütfen yanıtlarınızı içtenlikle veriniz. Kimlik bilgilerinize ihtiyaç duyulmamaktadır. Lütfen tüm maddeleri yanıtlayınız.

Katılımınız için çok teşekkür ederim.

1. Cinsiyetiniz: A. Kadın ( ) B. Erkek ( )
2. Sınıfınız: A. 9.sınıf ( ) B. 10.sınıf ( ) C. 11.sınıf ( ) D. 12.sınıf ( )
3. Yaşınız (Lütfen yazınız):.....
4. Kaç kardeşiniz var?
A. Kardeşim yok ( ) B. Bir kardeşim var ( ) C. İki kardeşim var ( )
D. Üç kardeşim var ( ) E. Dört ve üzeri kardeşim var ( )
5. Annenizin öğrenim durumu nedir?
A. Okuma Yazma Bilmiyor ( ) B. İlköğretim ( ) C. Lise ( ) D. Üniversite ( )
E. Yüksek lisans / Doktora ( )
6. Babanızın öğrenim durumu nedir?
A. Okuma Yazma Bilmiyor ( ) B. İlköğretim ( ) C. Lise ( ) D. Üniversite ( )
E. Yüksek lisans / Doktora ( )
7. Aile Yapınız;
A. Çekirdek ( ) B. Geniş ( ) C. Parçalanmış ( ) D. Diğer ( )
8. Ailenizin Gelir Durumu Nasıl Tanımlarsınız?
A. Gelir Giderden Az ( ) B. Gelir Gidere Eşit ( ) C. Gelir Giderden Fazla ( )
9. Akıllı telefonunuzu ne sıklıkla kullanıyorsunuz?
A. Günde 1 saatten az ( ) B. Günde 1-3 saat arası ( ) C. Günde 3-5 saat arası ( )
D. Günde 5 saatten fazla ( )
10. Akıllı telefonu en çok ne için kullanıyorsunuz?
A. Facebook, twitter vb. paylaşım sitelerindeki hesaplarımı kontrol etmek için ( )
B. Derslerimle ilgili konularda araştırma yapmak için ( )
C. Arkadaşlarımla görüşmek için ( )
D. Oyun oynamak için ( )
E. Video-film izlemek için ( )

EK 3. ANNE-BABA TUTUM ÖLÇEĞİ

AÇIKLAMA

Lütfen aşağıdaki soruları kendi anne ve babanızı düşünerek dikkatle okuyunuz. Aşağıdaki durumun anne ve babanızın davranışına ne kadar benzediğini düşünün uygun olan kutucuklardan birini (X) şeklinde işaretlemeniz istenmektedir.

19. ve 20. Sorulara cevabınız evet ise hemen altındaki soruları da cevaplayınız. Cevabınız Hayır ise hayır kutucuğunu (X) şeklinde işaretleyip diğer soruya geçiniz.

Ergen anne-baba tutum ölçeği	4. Tamamen benziyor	3. Biraz benziyor	2. Benzemiyor	1. Hiç benzemiyor
1. Herhangi bir sorunum olduğunda, eminim annem ve babam bana yardım ederler.				
2. Annem ve babam büyüklerle tartışmam gerektiğini söylerler.				
3. Annem ve babam yaptığım her şeyin en iyisini yapmam için beni zorlarlar.				
4. Annem ve babam herhangi bir tartışma sırasında başkalarını kızdırmamak için, susmam gerektiğini söyler.				
5. Doktora ya da hastaneye gittiğim için okula gidemediğim olur.				
6. Derslerimden ne zaman düşük not alsam, annem ve babam kızar.				
7. Ders çalışırken anlayamadığım bir şey olduğunda, annem ve babam bana yardım ederler.				
8. Annem ve babam kendi görüşlerinin doğru olduğunu bu görüşleri onlarla tartışmam gerektiğini söyler.				
9. Annem ve babam benden bir şey yapmamı istediklerinde, niçin bunu yapmam gerektiğini de açıklarlar.				
10. Annem ve babamla her tartıştığımda bana "büyüdüğün zaman anlarsın" derler.				
11. Derslerimden düşük not aldığımda, annem ve babam beni daha çok çalışmam için desteklerler.				
12. Annem ve babam yapmak istediklerim konusunda kendi kendime karar vermeme izin verirler.				
13. Annem ve babam arkadaşlarımı tanırlar.				
14. Annem ve babam istemedikleri bir şey yaptığımda, bana karşı soğuk davranırlar ve küserler.				
15. Annem ve babam sadece benimle konuşmak için zaman ayırırlar.				
16. Derslerimden düşük notlar aldığımda, annem ve babam öyle davranır ki suçluluk duyar ve utanırım.				
17. Ailemle birlikte hoşça vakit geçiririz.				

18. Annemi ve babamı kızdıracak bir şey yaptığımda, onlarla birlikte yapmak istediğim şeyleri yapmama izin vermezler.						
	Evet			Hayır		
19. Genel olarak annen ve baban okul zamanı hafta içinde gece arkadaşlarıyla bir yere gitmene izin verirler mi?						
<i>Eğer cevabınız Evet ise, aşağıdaki soruyu cevaplayınız.</i>	20.00'den önce	20.00-20.59	21.00-21.59	22.00-22.59	23.00 daha	İstediğim saate
Hafta içinde en geç saat kaç kadar gece dışarıda kalmanıza izin verilir (Pazartesi-Cuma arası)?						
	Evet			Hayır		
20. Genel olarak annen ve baban hafta sonları gece arkadaşlarıyla bir yere gitmene izin verirler mi?						
<i>Eğer cevabınız Evet ise, aşağıdaki soruyu cevaplayınız.</i>	20.00'dan önce	20.00-20.59	21.00-21.59	22.00-22.59	23.00 daha	İstediğim saate
Haftanın Cuma ya da Cumartesi akşamları en geç saat kaç kadar gece dışarıda kalmanıza izin verilir?						
<i>Annen ve baban aşağıdakileri öğrenmek için ne kadar çaba gösterirler?</i>		Hiç çaba göstermez	Çok az çaba gösterir	Çok çaba gösterir		
21. Eğer gece bir yere gittiysen nereye gittiğini						
22. Boş zamanlarınızda ne yaptığım						
23. Okuldan çıktıktan sonra ne yaptığım,						
<i>Annen ve babanın aşağıdakiler hakkında ne kadar bilgileri vardır?</i>		Bilgileri yoktur	Çok az bilgileri vardır	Çok bilgileri vardır		
24. Eğer gece bir yere gittiysen nereye gittiğin						
25. Boş zamanlarınızda ne yaptığım						
26. Okuldan çıktıktan sonra nereye gittiğin						

EK 4. ERGENLER İÇİN AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ - KISA FORM

AÇIKLAMA

Sevgili öğrenciler, “Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği” sizlerin akıllı telefon kullanımınıza ilişkin bilgileri içeren on sorudan oluşmaktadır. Sizden her bir maddeyi okuduktan sonra karşısına uygunluk derecesi “Kesinlikle katılmıyorum”, “Kısmen Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Kısmen Katılıyorum”, “Kesinlikle Katılıyorum” olan kutucuklarından birini (X) şeklinde işaretlemeniz istenmektedir.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Akıllı telefon kullandığımdan dolayı planladığım işleri yapamıyorum					
2. Akıllı telefon kullandığımdan dolayı, sınıfta ödev yaparken veya çalışırken dikkatimi toplamakta zorlanıyorum.					
3. Akıllı telefon kullanırken bileğimde veya ensemdede ağrılar hissediyorum.					
4. Akıllı telefonumun olmamasına dayanamam.					
5. Akıllı telefonum elimde olmayınca sabırsız ve huzursuz olduğumu hissediyorum.					
6. Kullanmadığım zaman bile akıllı telefonum aklımdan çıkmıyor.					
7. Günlük hayatımı çok fazla etkilese bile akıllı telefonumu kullanmaktan vazgeçmeyeceğim.					
8. Facebook ve Twitter üzerindeki paylaşımları kaçırmamak için akıllı telefonumu düzenli olarak kontrol ediyorum.					
9. Akıllı telefon kullanırken belirlediğim süre kısıtlamasına uymakta zorlanıyorum.					
10. Çevremdeki insanlar akıllı telefonumu gereğinden fazla kullandığımı söylüyorlar.					

EK 5. ERGENLER İÇİN SOSYAL KAYGI ÖLÇEĞİ

AÇIKLAMA

Sevgili öğrenciler, “Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği” sizlerin sosyal yaşantınızı ve sosyal çevrenizle olan ilişkilerinizi betimlemek amacıyla geliştirilmiştir. Bu ölçekte 22 madde yer almaktadır. Sizden her bir maddeyi okuduktan sonra karşısına uygunluk derecesi “Hiçbir Zaman”, “Nadiren”, “Bazen”, “Genellikle”, “Her Zaman” olan kutucuklarından birini (X) şeklinde işaretlemeniz istenmektedir.

	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Genellikle	Her Zaman
1- Başkalarının önünde yeni bir şeyler yapmaya çekinirim.					
2- Arkadaşlarımla bir şeyler yapmaktan hoşlanırım.					
3- Bana sataşılmasından tedirgin olurum.					
4- Tanımadığımı insanların yanında utanırım.					
5- Sadece çok iyi tanıdığım insanlarla konuşurum.					
6- Yaşıtlarımın arkamdan benim hakkımda konuştuklarını düşünürüm.					
7- Kitap okumayı severim.					
8- Başkalarının benim için ne düşündüğünden endişelenirim.					
9- Başkalarının benden hoşlanmayacağından korkarım.					
10- Çok iyi tanımadığım yaşıtlarımla konuşurken heyecanlanırım.					
11- Spor yapmaktan hoşlanırım.					
12- Başkalarının benim hakkımda ne söyleyeceğinden endişelenirim.					
13- Yeni insanlarla tanışırken tedirgin olurum.					
14- Başkalarının benden hoşlanmayacağından endişelenirim.					
15- Bir grup insanla beraberken durgunumdur.					
16- Kendi başıma bir şeyler yapmak hoşuma gider.					
17- Başkalarının benimle dalga geçtiğini düşünürüm.					
18- Birisiyle tartışmaya girersem onun benden hoşlanmayacağından endişe ederim					
19- Hayır derler diye başkalarına benimle bir şeyler yapmayı teklif etmeye çekinirim.					
20- Bazı insanların yanındayken tedirgin olurum.					
21- İyi tanıdığım yaşıtlarımın yanındayken bile utanırım.					
22- Başkalarından benimle bir şeyler yapmalarını istemek bana çok zor gelir.					

EK 6. KULLANILAN ÖLÇEKLERİN İZİN YAZILARI

1.Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği

Re: Ölçek kullanım izni

Kimden : ARZU AYDIN <arzuguy@hotmail.com> 07 Eyl 2017 Per 11:11

Konu : Re: Ölçek kullanım izni

Kime : MUSTAFA BELLİ <mbelli@aku.edu.tr>

Sayın Belli,
ESKÖ'yü bilimsel çalışmalarınızda kullanabilirsiniz.
Doç. Dr. Arzu Aydın Acı

iPhone'umdan gönderildi

MUSTAFA BELLİ <mbelli@aku.edu.tr> şunları yazdı (7 Eyl 2017 10:58):

> Merhabalar Hocam;
> Ben Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları
Hemşireliği Alanında Araştırma Görevlisiyim.Hocam Tez çalışmamda kullanmak
üzere geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını yaptığınız "Ergenler İçin
Sosyal Kaygı Ölçeği (ESKÖ)" isimli ölçeğin kullanım iznini sizden talep
ediyorum. Etik kurula başvurmak için izninize ihtiyacım var, geri dönüş
sağlayabilirsiniz sevinirim.
> İyi Çalışmalar.

2.Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Form

Konu **Re: ölçek kullanım izni** mehmet akif ersoy Üniversitesi
Gönderen Ahmet Akın <aakin@sakarya.edu.tr>
Alıcı Mustafa BELLİ <mbelli@mehmetakif.edu.tr>
Tarih 2017-06-18 18:55

Merhabalar Mustafa bey
Ölçeği çalışmamızda kullanabilirsiniz iyi çalışmalar

Prof. Dr. Ahmet Akın
İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Fakültesi
Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilimdalı

15 Haz 2017 09:57 tarihinde "Mustafa BELLİ" <mbelli@mehmetakif.edu.tr> yazdı:

Merhabalar Hocam;
Ben Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Alanında Araştırma
Görevlisiyim.Tez çalışmamda kullanmak üzere geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını yaptığınız "Ergenler için Akıllı
Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Form" isimli ölçeğin kullanım iznini sizden rica ediyorum.
İyi Çalışmalar.

3.Anne-Baba Tutum Ölçeği

Konu **Re: Fwd: ölçek kullanım izni** mehmet akif ersoy Üniversitesi
Gönderen <Aysen.Gure@ankara.edu.tr>
Alıcı Mustafa BELLİ <mbelli@mehmetakif.edu.tr>
Tarih 2017-06-23 15:33

• ABTÖ'nün Puanlanması.doc (~50 KB)

Merhaba Mustafa,
Mailine cevap vermeyi unutmuşum. Ölçeği gönderiyorum. İyi çalışmalar,

2017-06-21 10:52, Mustafa BELLİ yazmış:
Hocam tez çalışmamda kullanılmak üzere geçerlilik ve güvenilirlik
çalışmasını yaptığınız "Anne Baba Tutum Ölçeği" isimli ölçeğin
kullanım iznini sizden rica ediyorum.İyi çalışmalar

EK 7. ETİK KURUL ONAYI

T.C.
MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu

ARAŞTIRMA PROJESİ DEĞERLENDİRME RAPORU

Toplantı Tarihi: 04.10.2017 Çarşamba

Toplantı No:2017/9

Karar No: GO 2017/129

Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğretim Elemanı Arş. Gör. Mustafa BELLİ'nin sorumlu araştırmacı olduğu, *"Ergenlerde Algılanan Ebeveyn Tutumu, Akıllı Telefon Kullanımı ve Sosyal Kaygı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"* başlıklı proje önerisi araştırmamızın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

(Başkan Vekili)

Prof. Dr. Ahmet ONAY
(İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi)

Doç. Dr. Mustafa LAMBA
(İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi)

Yrd. Doç. Dr. Canan DEMİR BARUTCU
(Sağlık Bil. Fak. Öğretim Üyesi)

(Katılmadı)
Yrd. Doç. Dr. Murat BAYEZİT
(Sağlık Bil. Fak Öğretim Üyesi)

(Başkan)
Prof. Dr. Yakup YILDIRIM
(Veteriner Fakültesi Öğretim Üyesi)

(Katılmadı)
Prof. Dr. Erdoğan KÖSE
(Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi)

(Katılmadı)
Doç. Dr. Ramazan ADANIR
(Veteriner Fakültesi Öğretim Üyesi)

Yrd. Doç. Dr. Dilara AKÇORA YILDIZ
(Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi)

(Katılmadı)
Yrd. Doç. Dr. Mümin POLAT
(Sağlık Bil. Fak Öğretim Üyesi)

Doç. Dr. Emrah ATAY
(Beden Eğitimi ve Spor YO Öğretim Üyesi)

Yrd. Doç. Dr. Altan YILMAZ
(Mühendislik Mimarlık Fakültesi Öğretim Üyesi)

Yrd. Doç. Dr. Gaye GÖKALP YILMAZ
(Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi)

Yrd. Doç. Dr. Ömer Gürkan DİLEK
(Veteriner Fakültesi Öğretim Üyesi)

EK 8. BURDUR VALİLİĞİ İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ İZİN YAZISI

T.C.
BURDUR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 39958266-604.01.01-E.15750127
Konu : Araştırma İzni (Mustafa BELLİ)

04/10/2017

VALİLİK MAKAMINA

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı öğretim elemanı ve Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Araş.Gör. Mustafa BELLİ'nin "Ergenlerde Algılanan Ebeveyn Tutumu, Akıllı Telefon Kullanımı ve Sosyal Kaygı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışmasına esas olmak üzere Merkez ilçedeki 9.10.11. Ve12. Sınıflarda öğrenim gören 13-18 yaş grubundaki öğrencilere anket uygulamak istemesi ile ilgili Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Personel Daire Başkanlığının 22.09.2017 tarihli ve 12674 sayılı yazısı ve ekleri ilişikte sunulmuştur.

Yukarıda adı geçen anketin, Bakanlığımız Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2012/13 sayılı Genelgesi doğrultusunda eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde Merkez ilçe ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilere uygulamasını uygun görüşle Olurlarınızta arz ederim.

Mahmut BAYRAM
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
.../10/2017

Hayri SANDIKÇI
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:Yazı örneği ve eki (22 sayfa)

Burdur Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Şekerevler Mh.Topraklık Cad.No:3
15100 BURDUR

Ayrıntılı bilgi: N.BOZDEMİR VHKİ
Telefon : (0248) 233 11 19-26 12
Faks : (0248) 233 13 43

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden ee92-f6bc-30b6-9bad-3144 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
BURDUR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 39958266-604.01.02-E.16031092
Konu : Araştırma İzni (Mustafa BELLİ)

06/10/2017

MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Personel Daire Başkanlığı)

22.09.2017 tarihli ve 12674 sayılı yazınıza istinaden, Valilik Makamının 04.10.2017 tarihli ve 15750127 sayılı olur örneği ilişikte gönderilmiştir.

Araştırmanın Bakanlığımız Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2012/13 sayılı Genelgesi doğrultusunda uygulanmasını rica ederim.

Hayri SANDIKÇI
Vali a.
Vali Yardımcısı

EKLER:
1-Olur örneği (1 adet)

Burdur Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Şekerevler Mh.Topraklık Cad.No: 3
15100 BURDUR

Ayrıntılı bilgi: N.BOZDEMİR VHKİ
Telefon : (0248) 233 11 19-26 12
Faks : (0248) 233 13 43

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden cd84-a0cc-36db-a96a-078d kodu ile teyit edilebilir.